

Varjas Endre

Testamentum

(befejezetlen regény)

V.E. hagyatékából

I.

Mint aki tudja, hogy csak addig érdemes tempóznia, taposnia maga alatt a feneketlen víztömeget, amíg végképp meg nem bizonyosodik arról: helyzete tökéletesen kilátástalan. Mint hajótörött az óceán közepén, egyesegyedül. Mint aki tudja, hogy nem érdemes tempóznia. Mint aki tudja, hogy nem érdemes taposnia maga alatt a vizet. Mint aki tudja, hogy nem érdemes. De már nem tudott semmit. Érzéketlen tetem volt. Előbb még néhány percig himbálózott a fulladás tengerhullámain. Közben összehugyozta, azután összeszarta magát. Érzékelte, hogy összehugyozza és összeszarja magát, de akkor már azt is tudta, hogy mindegy. Már tudta, hogy minden mindegy. És már nem is tudott semmit.

Nem tudott semmit. Néhány percig még himbálózott a fulladás tengerhullámain, mint hajótörött, aki egyedül maradt az óceán közepén, a katasztrófa színhelyén, ezer kilométerekre a legközelebbi partoktól, mentőmellény és mentőcsónak nélkül, remény nélkül. Reménytelenül, mint aki tudja, hogy csak addig volt érdemes tempóznia, taposnia maga alatt a feneketlen víztömeget, amíg meg nem bizonyosodott végképp a helyzet tökéletes kilátástalanságáról. Mint aki tudja, hogy... De Gerendás Gál nem tudott már semmit.

Körülbelül másfél órával korábban legyintette meg először a rosszullet. Alig jött ki a Gábor-lányoknak, Hannának meg Ildikónak Tel Aviv főpályaudvarához közeli lakásából, hogy elsétáljon az olcsó, tengerparti autókölcsönzőbe, ahol még tegnap megalkudott egy öregecske, de jól karban tartott FIAT 127-esre. Ezzel indult volna déltájban Fannika meg ő Jeruzsálembe.

Tel Avivnak ez a része szelíden lejt a tengerpart felé. Amikor lebaktatott a keletiesen keskeny lépcsőn a harmadik emeletről és kilépett a Helsinki utcára, egy-két csöpp eső szitált rá, szinte szórakozottan. Sűrű és langyos, súlyosan fülledt volt a délelőtt. A szolidan elegáns, de még éppenséggel nem fényűző hivatalnokkerület szinte teljesen üres és kihalt ilyenkor. Alig lézengett odakinn valaki. Kevés az üzlet is errefelé. A három-négyemeletes házak előtt általában alacsony, durva terméskő alapra állított, kovácsoltvas kerítés húzódik, mögötte keskeny, de többnyire buja, trópusi örökzöldekkel zsúfolt előkert. A kapuoszlopon csillámlóra polírozott réztáblák, rendszerint kétnyelvű - angol és ivrit - latin és héber betűs feliratokkal.

A lakásokat mély teraszok védik az erőszakos, kegyetlen utcai hőségtől, a szubtrópusi forróságtól, amelyet az aszfalt megsokszorozva sugároz vissza. A teraszokat elforgatható, széles fehér fa vagy műanyag napvédőlemezek, afféle óriáspaletták árnyékolják. Hétköznaponta, reggeltől koradélutánig, amikor a lakók főként a munkahelyükön tartózkodnak, a lemezek szorosra zárva kívül tartják a napsütést. Megannyi heverő óriás állomittasan lecsukott szeme. A világos falak mintha nem bírnák elviselni a rajtuk csillogó vad napfényt, a hunyorgattatón pupillába hasító, fájdalmas fehéreket, a tömény égszínkékeket, a keserű méregzöldeket, az autók szélvédőinek, dukkózásának cikkannva tükröződő reflexvillogásait. Most azonban a fények is tompák voltak, ködösek, ősziesek, lágyak. A színeket és a zajokat is mintha valami muszlinyszerű, sejtelmes, puha és könnyű, áttetsző textilanyagba bugyolálták volna bele.

Néhány parkoló gépkocsi lapult csak a járdaszegély mentén utcahosszat, és csak olykor-olykor futott végig valami csendes surranás az úttesten; forgalom alig volt. Üzletek - főként méregdrága, márkás ruhaneműt, ékszer, elektromos háztartási eszközöket és elegáns lakberendezési cikket kínáló - kizárólag a térré öblösödő nagyobb kereszteződésekben. Gált igazán nem nagyon érdekelték, most mégis meg-megállt a kirakatok előtt. Magának sem vallotta be: pihenni. Muszáj volt pihennie, pedig még alig jött néhány száz métert és egyáltalán nem érzett

fáradtságot. Nem fáradtságot érzett, hanem valami tompa nyomást, elefánt súlyú terhet a fején és a vállán és az egész testén.

Enyhe köhögés fogta el. Inkább csupán valami felületes torokköszörülés, valami száraz krákogásféle. De nem akart elmúlni. Rohadt idő, gondolta Gál. Egyre nehezebben lélegzett. A szeme elé emelte két kezét, hogy megnézzze a körmeit, mert valakitől egyszer úgy hallotta vagy valahol azt olvasta, hogy a körmök elkékülése-belilulása előre jelzi az infarktust. De úgy látta, a körmei rózsaszínűek, olyanok mint máskor. Inkább valami szokatlan feszült remegést érzelt, az ujjai citeráztak, ahogy rájuk bámult. Később még átlobbant a gondolatai közt, hogy vissza kellene fordulnia. Hogy jobb lenne visszafordulni. Hazamenni. Csakhogy addigra már mégis elég messzire került a lankásan ereszkedő csendes utcákon, és úgy döntött, most már hamarabb elérni a tengerpartot, a kölcsönzőt, aztán az autóval majd könnyebb lesz az emelkedőre visszakapaszkodnia. Tegnap, séta közben, Fannikával, nem érezte ilyen iszonyúan hosszúnak az utat. Tegnap még egyáltalán nem volt hosszú ugyanez az út, most azonban mind távolabb került a vége, ahogy Gál egyre lassabban haladt... Egy-egy ijesztő pillanatban döbbszerűen meghallotta saját sziszegve, szaggatottan sípoló lélegzetvételét, mintha valaki más volna, és a saját háta mögött baktatna. És akkor háliszerűen jött egy szabad taxi. A megváltás. Beült, zihálva mondta be a kölcsönző címét. A tojáshéjfehér, nagy és tohonya, puha drapp műbőrrel kárpitozott Fordban a motornál hangosabban zúgott a légkondicionáló. A kellemes, hűvös levegősugár végigborzongatta Gál áthévílt, verejtéktől ragacsos, nedves testét. A tapintatos motor- és ventilátorhangra keleties, arabos, sémi zene ült rá, ivrit szöveggel harsozó, félig modern, félig tradicionális slágerek, amelyek Gált valami okból a munkásmozgalmi kórusművekre emlékeztették, de csak egy pillanatra és csak fél füllel ügyelt rájuk. Befelé kellett ügyelnie, a szíve úgy lüktetett, mintha egy hatalmas harangnyelv verné belülről, mintha egy őrült templomszolga jelezne lázálmaiban rohamozó szörnyveszélyeket. Ugyanezt a ritmust dübögte belülről, a fejéből a fülében feszülő dobhártya is. Szinte szégyellte magát. Mintha ez vad haláltánczene kinn is hallható lenne, és mintha rosszulléte, félelme, rettegése valami szemérmetlen perverz feltárulkozás volna. Mintha pucéran és álló farokkal kellene végigvonulnia vihogó kislányok sorfala előtt.

- Rohadt egy idő van - mondta lihegve angolul a taxisnak, aki gépiesen, szórakozottan helyeselt.

Hosszú, szikkadt, inas fickó volt a taxi, rövid őszes barna haja rendetlenül meredezett borostás, ripacsos, sötét arca fölött. Húsos uborkaorra karikatúraszerűen lógott le párnás, vastag felsőajkára. Gált taszította ez a férfi, mégis valami kivédhetetlen kényszert érzett, hogy kapcsolatot teremtsen vele, valami majdnem bizalmas kapcsolatot, hogy köze legyen hozzá. Mintha némi biztonságot jelenthetne számára, hogyha sikerül fölkeltenie a másik embernek, ennek az idegen férfinak az érdeklődését maga iránt.

- It's a bloody fucked weather. It's a fucked bloody weather - hajtogatta tovább suttogva, inkább magában beszélve, mint a sofőrhez. Néhány perc múlva remegő kézzel fizetett, és ahogy kilépett a párálló utcára, ismét elöntötte a verejték. Úgy érezte, trópusi dzsungel poklába érkezett. Közben úgy érezte, hogy valami rettenetes pumpával föl is fűjták. Megint köhögnie kellett, úgy érezte, most is ugyanez a felszínes, éppencsak torokkaparó, de makacs krákogás rázza, mint a Helsinki utcán. És úgy érezte, mint hogyha combtőtől felfelé szét akarna robbanni a teste, úgy érezte, vécére is kell mennie.

Belépett az autókölcsönző szobányi helyiségébe. Szerencsére a siváran célszerű kicsiny irodában is hűvös volt, harsányan dolgozott a légkondicionáló. Átmenetileg megkönnyebbült, megint valamivel jobban érezte magát. Egy fiatal srác meg egy kis fruska volt a személyzet. Rugalmasaknak látszottak, könnyűnek, kisportoltak. Hamvas barna, napfestett bőrük alatt

játékosan megdolgoztatott, vagyis inkább kijátszott, mint kidolgozott, laza izmok. Sötétszőke, sűrűn göndör, vastag dróthajuk egyforma rövidre nyírva. Szabrék, gondolta Gál. Bennszülöttek. Bizonyára - mérte fel a helyzetet, és közben agyának egy másik területével csodálkozott, hogy noha ennyire rosszul van, ilyesmivel is tud foglalkozni, és még arra is van érkezése, hogy a csinos lányt végiggusztálja, meg hogy ráadásul az egész idő alatt a saját tudásához képest könnyedén, folyékonyan beszél angolul - a fiú a főnök, a lány meg adminisztrátor. Bár, ami azt illeti, a szép vagy inkább csak üde adminisztrátorlány, térde fölött végződő, bőszárú, kekiszínű sorjtában, éppencsak kombinényi pamuttrikójában, keresztbetett lábbal ült a főnöke asztalán, és teli torokból, trillázva nevetett. Gál szeme rebbenve regisztrálta karcsú barna lábszárán, meg fölemelt karjai alatt és a hónaljában gondosan kiborotvált, de már csillogva újra kiserkedni kezdő pihéket, pillantása elpihent egy pillanatig a trikó alatt a nevetéstől aprókat rázkódó, csöppnyi hegyes mellecskéin, még a rosszulléte is feloldódott a gyönyörködésben néhány percre. Azután szégyenlősen kikéredzkedett a bolt mögötti toalettre, kapkodta a levegőt, remélte, ott megpihenhet kissé, de nem tudott leülni, mert a vécéről hiányzott az ülőke. A vécészsze legalább ezerévesnek látszott, mintha eleve rozsdamarta öntöttvasból készült volna, még a gyarmati, brit protektorátusi ősidőkben. Mintha időtlen idők mocska, szennye és szemetje koszolta volna össze. Minthacsak kitátott, fogatlan, óriás ördögszáj lenne. Átmenetileg fölhorgadt Gálban a bosszúság: a kurva életbe, még egy távolkeleteurópai vasúti resti klotyója sem ilyen ocsmány - gondolta. Mindenesetre pisált, kínlódva, vadul spriccelve szabadult meg a belsejét szétvetni akaró nedvesség túlsorduló részétől, egy pillanatra megint jobban érezte magát, de csak egy futó pillanatra.

Azután a boltban, ahol a fiú meg a lány addig is folytatta vidám csevegését, Gál a rosszullét árapályhullámszerűségével küszködve elintézte a formásokat, kifizette a kölcsönzés díját meg a kétszáz dolláros biztosítékot, a szerződés hat példányát is rendben aláírta. Majd odakint, a párás hóguta-időjárás horogütéseinek zuhogását állva, a légszomjtól félrészegen szédelegve, szórakozottan hallgatta végig a szerelő fiú rutinos magyarázatát a kocsik kezeléséről. Csak gyorsan, csak gyorsan, dobogott, tamtamozott a fülében a vére. Jó isten!, nem lehetek, csak nem leszek rosszul, gyorsan haza, haza, haza... Nem szabad, hogy infarktust kapjak, nem lehetek rosszul!, ugye, nincs semmi baj?, kérdezte, bízta magát rémülten. Ez csak valami közönséges idegesség, egyszerű idegesség, próbált megnyugodni, egy vadidegen ország vadidegen városában fogok vezetni egy vadidegen autót, attól van.

Beült a sötétvörös kis FIAT-ba, a legerősebb fokozatra kapcsolta a hűtőventillátort. De a levegő így is kevés volt. Hápogva, tátogva próbált minél hatalmasabbat harapni, nyelni belőle. Leengedte a kocsik ablakát is, kintről azonban szintén csak a fullasztó párásság özönlött be. A nyelve alá harapott egy szívpassztillát, de az, ahelyett, hogy mint kell, szétrobbant volna tüzesen a nyála érintésétől, úgy érezte, a nyelve alatti sivatag szárazságában szikkadt sziklává nő, lenyelni, kiköpni sem volt képes, fojtogatta. Végül sikerült annyi nedvességet összehoznia nyelvgyökeréhez, hogy a tabletta engedelmesen, bár vonakodva föloldódott. De semmit sem használt.

Itt a tengerpart közelében, Tel Aviv üzleti negyedében, a voltaképpeni modern belvárosban, az utcák járó-kelő, sétáló, ügyeik után futkosó emberekkel és egykedvűen, szinte állati könnyel baktató járművekkel zsúfoltan vonaglottak. Kis ruhaüzletek, keskeny szobányi ételbárok, tágas iparcikkboltok és nagyáruházak közt, mint szűk gátak közé terelt folyó, lassan hömpölygött, áramlott a forgalom, meg-megtorpanva és föl-föltorlódva, örvényeket vetve a kereszteződésekénél. Gál araszolva haladt az autóval, közben föltépte a mellén az ingét, kiengedte a nadrágszíját, a derekán a nadrágot is kigombolta, leeresztette a hasán a cipzárat. Gyomra mint valami folyamatosan táguló, hatalmas, súlyos kölufballon, gyilkos tömegerővel nyomta szívét, tüdejét. Rettegett. Rettegett, és küszködött a levegőért. Köhécselt megint egy

sort, próbált, ha már egyszerre nem megy, sietős, kapkodó, gyors, apró belégzésekkel elegendő mennyiséget beszívni a levegőből. Nem sikerült... Újra. Megint hiába. Újra egy nagyot. Nem ment. Ismét néhány aprót, hiába megint... És köhécsejt, krákogott. Rettentően fárasztó volt ez az egész. Mint egy lidérces álom. Jó lett volna végre fölébredni. De nem... Nem lehetett, nem lehet... Nem lehetett kibírni sem.

Az araszoló forgalomban Gál jobbra fordult a Disengoff utcán, hogy aztán majd partnak fölfelé, balra kanyarodjék. A tengerparttal párhuzamosan futó Disengoff a modern Tel Aviv főutcája. Mintha - beszéltek tegnap Fannikával - egyszerre lenne a budapesti Nagykörút és a Rákóczi út, meg a Váci utca is. És azt is beszéltek, hogy rengeteg az orosz eredetre valló utcánév, a századforduló és a századelő első két nagy menekülőhullámának bevándorlóira emlékeztetve, azokra, akik az orosz birodalom északnyugati szegletéből érkeztek, Ukrajnából, a balti tájakról, ahol a pogromok lassan szétmárták, szétzilálták, szétkergették az addig zárt zsidó közösségeket. Gál egyesből kettesbe, kettesből üresbe, megint egyesbe, megint kettesbe, megint üresbe kapcsolgatva, elszántan próbálta fölidézni tegnapi beszélgetését Fannikával. Tegnap kézenfogva, olykor egymás derekát átölelve andalogtak ugyanerrefelé - elszántan próbált erre gondolni, valami másra, hogy ne a minduntalan fel-felhullámzó rosszulletére gondoljon. Gépiesen adott gázt, gépiesen fékezett közben. A két-két sávon toporogva haladó forgalom lassú, túl lassú volt. Gyilkosan lassú. Nem bírom tovább, gondolta Gál és hangosan is kimondta két vonító lélegzetvétel között, kétségbeesetten. De még mindig bírta két-három örökkévaló percig. Az autó veresen izzó bádorgoporsó volt. Ki kellett, ki kell menekülnie belőle...

Fannika ott várja most is a Gábor-lányok lakásában, lobbant fel utolsó értelmes gondolatai közt a lelkifurdalás, mielőtt a tüdejét elöntötte az özönvíz. - Jó isten, hogy fog nélkülem hazamenni? - Fannika tudniillik tökéletesen képtelen volt a tájékozódásra. - Még egy nyílegyenes utcán is el tudsz tévedni - szokta ugratni Gál, nem egészen alaptalanul. És ez itt egy vadidegen ország, ez egy vadidegen főváros. Ez itt egy nyugatiasságában is vadidegen, egzotikus világ, kiismerhetetlenül vad politikai viszonyokkal, istenáldotta, gazdag békessége hajszálrepedéseiből előbúvó polgárháborús rémületekkel, az intifádával, a palesztinok elkese-redett fölkelésével, a kések, az utcaövek, a benzinespalackok harcával a jól kiképzett és állig fölfegyverzett Military Police-egységek ellen. Ezekben hadirendőr osztagokban fiatal, nagyon is fiatal, tejfölösszájú fiúk futnak az arab negyedek elnémult utcáin, az ellenségesen néptelen sikátorokon. Ez itt egy nyugatiasságában is vadidegen, keleti világ, marcona katonairendőri rajokkal, amelyek keményen, begyakorolt személytelenül, durva célszerűséggel igazoltatják a megszállt területek lakosait. Ahol a megszállt területeket valami cinkos cinikus szómágiával csak területeknek becézik, mintha ezzel az elhallgatott szóval meg lehetne szüntetni az igazságot is. Ez egy félig nyugati kelet, mesebelien békés-bölcs arabokkal, pásztorokkal, kereskedőkkel, parasztokkal, munkásokkal, írókkal, újságírókkal és költőkkel, kik itt is mint a csecsemők, élnek büntelen, meg könyörtelen arab terroristákkal, és egymást maró zsidó pártokkal meg szektákkal. És más zsidókkal: vénekkel meg ifjakkal, akik a zsigereikbe kódolt emlékek által élnek, érzik át a mindenkori üldözöttség kínjait, fájdalmait. Az arabok kínjait és fájdalmait is. Azoknak a sorsát, akik a sok-sok évtizedes se béke, se háború alatt véletlenül gubancolódtak Palesztina reménytelen, kibogozhatatlan viszályaiba. Akik ide születtek, a zsidók Kánaánjába, amelyből a zsidók maguk két évezredig ki voltak tiltva. Himbálózó felső-testtel, monoton mormolással morzsolta imáik vágyott hazájába. A három vallás szentföldjére. A szent földre, amelyen Salamon király temploma állt. A szent földre, amelyre Jézus szavai, könny- és vércseppjei hullottak. A szent földre, amely a Próféta, Mohamed égbe rugaszkodó lovának patanyomát őrzi (ami már magában is nagynál nagyobb csoda, hiszen azt viszont senki sem állította, hogy Mohamed valaha járt volna ezen a földön, ezen a szent földön).

Akik ide születtek, a zsidók Kánaánjába. Ide, a hódítók hadseregeinek, meghódoltatottak menekülő csoportjainak örökös keresztútjára, ebbe az ekként többszörös értelemben véve is keresztút-országba. Amelyet a brit gyarmatbirodalom széthullása idején a korona úgy hagyott magára, és az Egyesült Nemzetek Szövetségének a második világháború utáni reménykedések légkörében szavazó közgyűlése olyan félszívvel, olyan féllelkiismerettel, olyan felemásan adott vissza a föld minden sarkába szétszóratott és a diaszpórában is mindenütt üldözött zsidóknak, hogy az ősi-új ország alapításakor, annak a fundámentomába egyszersmind és egyszer és mindenkorra odatelepítette a két sémi nép testvérharcának megint és megint fölrobbanó időzített aknáit. Vagy csak a hatalomhoz szokottak örök cinizmusával nem hatástalanította ezeket az ősidők óta ható mérgeket. De Gerendás Gál mindezt talán már nem is gondolta... Már nem is gondolta. Gerendás Gál már egyáltalán nem gondolt semmit.

A Disengoff szokásos déli nyüzsgése pillanatnyilag, mint egy heveny vérrög mögött az életadó áramlás, kissé megtorpant mellette, ahogy utolsó erejével, elszivárgó életösztone végső tartalékával fölkormányozta kölcsönautóját a járdára, egy rakodó teherautó háta mögött. Szédelegve, dülöngélve kiszállt és szánalmasan hebegve angolul segítséget kért.

- Help... please, help me... I feel myself very bad...

Kezében házigazdasszonyának, Hannának, az idősebbik Gábor-lánynak a névjegyét szorongatta. Inkább csak kapaszkodott az elegáns, arany- és dombornyomású kis papírszeletbe, amelyet a halálos ijedtség pánikjában, kapkodva, hihetetlen szerencsével sikerült előkaparnia tárcájából, mintha egy épp elszakadó fűszálba próbálna fogózni valami rettenetes mítoszi szakadék peremén. Egy szomorúszemű középkorú asszony volt, aki épp ott jött. Talán nem is ért angolul, futott át Gál fején. Még gépiesen regisztrálta, hogy az asszonyon zöld, virágmintás kartonruha van, súlyos szatyrot fog a kezében... És hogy kissé hasonlít Mancira. Még némi gonosz reflexszel arra is gondolt, hogy ezek a zsidóasszonyok harmincnyolc és hatvan közt bizonyos mértékig mind hasonlítanak egymásra. Még némi elfolyó szégyenfélét is érzett ezekért a pikírt gondolatokért, de az egész, mint akvarellkép a rácsurgó víz alatt, már szálasan szétmállott a tudatában.

Az utca, a Disengoff, közben mint textil-, hús- és fémfolyam a magas betonszürke, betonpizkosfehér betonfalak közt, ritmustalanul lüktetett, csorgott tovább, befolyta a lassan mozgó hiányt, amely a forgalomból kifordult kis FIAT helyén maradt, ahogy minden folyó kitölti a belőle kiemelt vödör helyét. Gál látta, hogy az asszony szomorú szemén valami megnevezhetetlen ijedelem lobbant át, valami örök és nyelvek fölötti félelem. Ki lehet ez? - kérdezte az asszony szeme. - Nem arab, nem terrorista, nem úgy néz ki. De lehet részeg vagy drogos... Nem, az sem látszik valószínűnek. Ez rosszul van. Talán szívroham... Mentőket kell hívni, telefonálni kellene innen egy üzletből.

Egy pillanatig tétozódott, szövetségést keresett az áramló tömegben, és megnyugodva látta, hogy a járókelők közül néhányan már figyelik, megállnak.

- Ez az ember itt rosszul van - mondta kissé lámpalázasan, tagoltan és hangosan. - Telefonálni kellene valamelyik üzletből a mentőknek. És kéne valami, amire leülhetne.

- Inkább le kellene fektetni - mondta erre valaki, egy férfihang. Már elég sokan megálltak. - Rögtön el fog ájulni. Vigyázzunk, nehogy még össze is törje magát.

- Szívroham - állapította meg egy másik úr, szigorúan végignézve Gálon, mintha éppen azt akarná megítélni, az alkalomhoz megfelelően van-e öltözve.

- Van itt egy orvos? - kérdezte a szomorúszemű asszony, akitől Gál eredetileg segítséget kért. De senki sem jelentkezett. Viszont egyre nagyobb sokaság állta körül őket. A szomorúszemű asszony - akit az újonnan a tömeghez csatlakozók eleinte Gál feleségének vagy rokonának vagy csak ismerősének hittek - már sokadszor magyarázta el, hogy a férfi számára is vadidegen, hogy fogalma sincs, kicsoda, hogy csak annyit tud: itt kászálódott ki a kocsijából, és hogy idetántorgott hozzá, és aligha tudhat ivritül, mert tőle angolul kért segítséget. De biztosan nem arab, mondta, és nem is úgy néz ki, mint aki részeg lenne vagy drogos. Nyilván rosszul lett út közben... Valami névjegyet tart a kezében - hívta föl a figyelmét mindenkinek, aki érdeklődött. Neki nem volt mersze kivenni a vergődő férfi kezéből. Aztán, ahogy a sokaság nőtt és apadt, ahogy az már az efféle utcai baleseteknél lenni szokott, ahogy került egy-két rendőr meg fegyveres katona is, és ahogy nyilvánvalóvá lett, vannak már itt, akik hivatottak intézkedni és a dolgot annak rendje és módja szerint elintézni, a szomorúszemű asszony vetett még egy pillantást a férfira, aki „neki lett rosszul”, majd tovább ment a dolgai után. Az utca közönyös, lüktető, szürke forgataga magába nyelte.

Gál még tudomásul vette, hogy valami kemény széket tolnak alá, még előbb látni vélte, hogy a széket egy zöldségesboltból hozták ki. Érezte, hogy a lába közét elöntötte valami forró nedvesség, a vizelet, egy futó pillanatra szégyenkezett... Azután már nem bírt ülni sem tovább. Közben mintha még valami pokrócfélét is aláterítettek volna... Homályosan érezte, hogy a végbélizmai szintén kiengednek, de akkor már zuhant, az életösztön önkéntelen ösztökélése, ostorcsapásai alatt, a fájdalomtól ordítva kínlódott, hogy levegőhöz jusson, hogy ne merüljön alá a fulladás mélységesen mély, feneketlen tengerfenekére, hiába.

Még himbálózott néhány másodpercig vagy néhány percig a fulladás tengerhullámain, mint a hullámok közt hanyódó hajótörött, aki egyedül maradt az óceán közepén, valami végérvényes és befejezett katasztrófa színhelyén, ezer kilométerekre a legközelebbi partoktól, mentőmellény és mentőcsónak nélkül, remény nélkül. Reménytelenül, mint aki tudja, hogy csak addig volt érdemes tempóznia, taposnia maga alatt a feneketlen víztömeget, amíg végképp meg nem bizonyosodott a helyzete tökéletes kilátástalanságáról.

Néhány másodperc vagy néhány perc vagy néhány ezer év telt el, már ebből sem érzett, már nem gondolt semmit, fájdalomtalan és véleménytelen tetemmé vált, vizihullává. A Disengoffon pedig közben - míg valahol a távolban felvilljogott egy mentőautó makacs, harsány szirénája - kisütött az őszi nap, a füledt és súlyos párák fölszálltak, szinte kánikulai forróság terült a városra, verőfényes november eleje volt, egészen pontosan hatodika, 1988. Mint otthon, Pesten, május és június fordulóján, gondolta volna Gál normális esetben. Meglehet, hogy induláskor, másfél órája járt is ilyesmi a fejében. De most már nem gondolt egyáltalán semmit. Tökéletesen érzéketlen volt. Halott testként hevert a Disengoff utca sötétvörös betonelemekből kirakott járdáján. Váz volt már csak. Csupán tartalmatlan héj.

Milliom korallmaradvány névtelen akármelyike volt. Lebegve merült alá a szétdarabolatlanul hullámozó időtlenségbe. Váz volt, héj, egyike annak a miriádnak, mely pusztulásával valami kopogó zajt okoz, valami meghallhatatlan örök zakatolást, amely - akár valami szabálytalanul ketyegő glóbuszóra - méri, és ezzel szét is szeleteli az időt... Amely a ködös, puha, álmatag, nőies időtlenséget zaklatott, ideges, éber, férfias történelemmé darálja. Egyszersmind a teret, ezt a mindenfelé terjedő, értelmetlen ürességet is építi, föltölti, bizonyos értelemben kézzelfoghatóvá teszi. Legalábbis abban az értelemben kézzelfoghatóvá, ahogy a hang- vagy radarhullámok vissza-visszaverődnek a tenger fenekére alálebegő és odalenn türelmesen összecementeződő állattetekről, a mészvázépítmények korallfelületéről. Ahogy a fénypásmában láthatóvá válnak a lebegő porszemecskék, ahogy a repülőgépek kondenzcsíkot húznak,

ahogy Rutherford ködkamrájában láthatóvá vált a meghasadt atom részecskéinek száguldásnyoma. Gál elkezdte végleges elhelyezkedését a dolgok élettelen, közönyös rendjében.

A szája szélén világos, habos, rózsaszín folyadék bukott ki. Mint a szilvabefőtt édes, híg leve. Feküdt a mulandóság tömör párás levegő-vízoszlopmélyén, mint a szilvabefőtt leve, az ajkán valami habos rózsaszín nedvesség csordult végig.

Még valamilyen mértékben Gerendás Gál volt, negyvenkét éves fejlesztőmérnök, Magyarországról, Budapestről... Még valamilyen mértékben Gerendás Gál volt, gépészmérnök, afféle hivatásos feltaláló. És még valamilyen mértékben Gerendás Gál volt, autodidakta, de korántsem naiv grafikusművész, aki műszaki emberként és művészként is profinak szerette tartani magát. De már nem tartotta magát semminek se. Még a viszonyok, amelyek a nevével összeszálazták elmúló, testnedveiben szétszivárgó személyazonosságát, léteztek. Még léteztek a viszonyai, ahogy létezik a pókhálóba gabalyodott lepke is, a szárnyai színesen csillámló hímporában, noha kocsonyás testnedveit már kiszippantotta belőle a pók. Még többé-kevésbé Gerendás Gál volt, hitetlen zsidó, mérnökieen száraz gondolkodású, konok racionalista, de könnyen lelkesedő, gyorsan meghatódó, érzelgősségre is hajlamos örök balek. Buddhái alkatú epikureus, szigorúan megszabott, de toleránsan felfogott életelvekkel. Váltakozó intenzitással föllobogó és kihunyó szerelmekkel, két elmúlt házassággal a háta mögött. És egy tizenhárom esztendő kislánnyal a háta mögött, az elérhetetlen messzi magasságba-mélységbe vesző múltban és hazában, egy otthon hagyott, ragyogóan kék kerek szemű gyereklánnyal. Még Gerendás Gál volt, félig-meddig turista, félig-meddig afféle házasság előtti nászutazó, az örökvidám, mindig csacsogó, nevető Fannikának a párja, de már nem is volt Gerendás Gál.

Már majdnem csak valami volt, valakivoltának megsemmisülése által, már majdnem senki lett, jelentés nélküli személyleírás: 165 centi hosszú, de az ellazult fekvésben, a csigolyacsontok szétereszkedése következtében valamennyire megnyúlt, enyhén korpulens, őszülő szőkésbarna hajú, fehérbőrű férfi; „kaukázusi”, ahogy az eufémisztikus amerikai angol rassz meghatározás besorolná, miközben mindenki pontosan tudja, dehogyis kaukázusi, hohó, egyáltalán nem, inkább askenáz, mégis valami mediterrán-szefárd beütéssel, ahogyan ez már a Mámarosszigetről elszármazott, erdélyi magyar zsidóknál gyakorta megesik; frissen borotválva, de már serkedni kezdő, szúrós, reszelő borostával az arcán, a szemüvege és lezáródott szemhéja alatt kékesszürke szemmel. Egy rakás hirtelen romlékonnyá váló hús, talán hetvenöt kiló, könnyű nyári ballonnadrágban, kékben, és világosabb kék vászoningben, a saját verejtékében, saját vizeletében és ürülékében pácolódva.

És már minden mélységesen mindegy volt. És már minden kegyetlenül, könyörtelenül közönyös, közömbös lett iránta, de ő is minden iránt, és minden mozdulatlaná merevedett, megállt, ahogy ő maga is mozdulatlaná merevedett, tárgyá, élettelen valamivé vált.

II.

Kérdéstelenül végtelen a múlt. Minél messzebb hatol benne visszafelé a látás fölívelő, aláhajló ballisztikus pályáján az emlékezet, minél távolabb hatol vissza benne az elhajított tekintet, amely az elröpítés pillanatában, a szemben még fénytiszta volt, annál kopottabb, rücskösebb lesz, megkövesül, már meteoritként fekete ripacsosan száguld az időtlen-téretlen űrben, ahol nincsen távolság és nincsen sebesség, mert elveszítette a viszonylagosságát minden, vagyis elveszítette a létet, amely által viszonyba kerülhetett volna valamivel vagy valakivel: bármivel bárkivel, egy száguldó meteoritkövel, egy elhajított tekintettel, egy talán barna, talán kék szemmel, egy emberrel, akár nővel, akár férfival; csak hogy ebben a kérdéstelenül végtelen múltban, amely a távolságok és sebességek, a történelem és a sors végigjárhatatlan és áttekinthetetlen gubancával kötözi kőhöz-röghöz virághoz-állathoz farkashoz-madárhoz emberhez-istenhez mindennek és mindenkinek a múltját meg talán a jövőjét is, ott hánykódogál magánéleted történelmi gyökereivel befonva, akár egy lepke vagy légy a pókhálóban, az élet mindig utolsó zizzzenésének reményteli lendületétől idegesen, rángva-remegve, és ott hánykódogálsz én, valahány Én és valahány Te, milliók billiók kvadrilliók, egymásra kopírozódó nemzedékek, összemosódó évszázadainkkal, melyek másodperceket hódítanak el a jövőtől a jelennek, és bódultan hullanak bele, bódultan zuhannak föl a kérdéstelenül végtelen múltba, áthullanak a születésen, áthullanak az életen, áthullanak a halálba, áthullanak a halálon, különbség megkülönböztetés nélkül, arctalanul - - -

Nem volt csak a semmi: önmaga végtelen tükörképeként, önmaga végtelenségében megsemmisülve szüntelenül, de olyan valóságosan, hogy már-már létezett, porszemnyi torzult változatban: a semmi semmije, nemlét nemléte - - -

Hová igyekszel hát, ki várt, ki hívott, és egyáltalán: vagy-e valami, vagy-e valaki, létezel-e a semmi hullámai közt? Micsoda esetlegességeknek, miféle valószínűtlenségeknek az egybeeséséből lettél, végigjárva a lét lankáit lejtőit lépcsőfokait meredekjeit, küszva kapaszkodva sziklacsúcsra, zuhanva szakadékba, ár és apály milyen abszurd összjátékából alakultál ki, semmi és semmi és semmi és semmi hányszor adódott össze, amíg valami tébolyodott táblán váratlanul és hihetetlenül kiíródott egy eltévesztett összeg, egy hívatlan valami, valami „valami”, egy létezés lehetetlen valósága, valami kitessékelendő és eltanácsolandó rendellenesség: te vagy én vagy akárki-akármi - benne már észrevétlenül kicsíráztunk - hol van? és én? és te? ki vagy? ki vagytok - - -

A törzsfajlás csúcsán az egysejtű: sejtmag sejtplazma sejthéj, az idegen, váratlanul hívatlanul kitessékelten és eltanácsoltan: kőfortyogásban, gránitgőzben, szénpárában szénködből néhány atom röpke összekapcsolódása, szénfűzér: oxigén gránit kén vas réz arany szén és gáz és fém és kőfűzér, elemhálóláncolatok összehálózódása, magában semmi, váratlan hívatlan kitessékelten és eltanácsolt, tengerbe vettetett, gőzölgő hullámoktól megrágott kiköpött, időtlen rövid életű molekulagubanc a kuszán egyenletes monoton hullámlüktetésű elemek időegysége-még-nincsen pillanataiban, inkább csak a meghalás által élve, fortyogó gránit párolgó szén rácsapódó hidroxid feloldódó sókkal: meghaló életcsepp a törzsfajlás csúcsán, egymásra ülepedve összeforrva és szétforralódva még időegységtelen évmilliárdokig örökkévaló idegen semmi, mely váratlanul hívatlanul kitessékelten és eltanácsolva molekulavalamivé egysejtesült a törzsfajlás csúcsán, én vagy te vagy ő - - -

Egyetlen sejtsemmi, amely fölfalta az ehetetlen világot: köveket fémeket gázokat s fénytelen napfénygököket, és elnehezülten megsejtsemmisült, sejtesek nélküli sejthetetlen sejtvalamivé sokasodott, összeforrván és szétforralódva, időegységtelen évmilliárdokig mindörökké örökkévaló

valasemmi: a megsemmisült semmi valamije - sejtelemtelen soksejtté valamisült meg, élette-
len életté, Én-né Te-vé Ő-vé, éntelen énünk öntudatlan önmagává, sejttelepsemmiségében újra
és újra megsemmisülve a semmi semmijeként - - -

És évmilliárdos örökkévalóságában, sohasem azonos változatlanságában (a tudatlan mért,
méretlen-mérhetetlen idő időtlenségében) soksejtsemmiként semmisülve és valamisülve
hívatlanul és kitessékeltén és eltanácsoltan valamennyi semmi által, és tengerbe vetve meg-
rágva kiköpve megemésztve szétmorzsoltnak lerakódva felkavarva fölizzva jéggé dermedten
szublimálódva és egymásra ülepedve és össze- és szétforrva felfalván az ehetetlen világot
belepusztulva és újraéledve általa, és megtermékenyítve önmaga által és megtermékenyülve:
osztódással szétosztódva millió egyforma változatban különbözővé alakulva milliárd és billió
egyforma változattá, és millió és milliárd és billió egyforma változatban különbözővé alakulva
át, szétválva összeszervesülve a soksejtű semmi megsemmisüléseként, a törzsfajlás
csúcán, szövetekké bonyolódva beburkolta semmisége magvát, egyszerűségét szétágasztotta
gyökérré ágga ízelt rovarlábbá halpikkellyé csonttá szárnyak pihetollává gerinccé vörösen
kéken lüktető erekké légcsővé tüdőlebenyekké, de leginkább táplálécsatornává meg nyálká-
san egymásba csusszanó ivarszervekké, nemző és a fogantatást magukba fogadó testrészekké
lett; születő-meghaló egyszeri semmivé, elkülönített, egymás nélkül értelmetlen sejtrend-
szerekké, váratlan hívatlan kitessékelt eltanácsolt húsokká idegekké nyirokvezetésekké és
vérerekké velővé aggyá a törzsfajlás csúcán, Én-né: akármi- s akárkivé - szervek értetlenül
értelmes együttjévé, szüntelenül semmivé valósult és valamivé semmisült - belepusztulva
győzedelmes, győzedelmébe pusztuló élőlénysemmi: a fölfaló és a felfalt, a megtermékenyítő
és a megtermékenyített, az egyfélén kétféle mint növény és állat meg a kétfélén kétféle mint
állatból növényből hím és nő, meg a köztesek: a senővény seállat véglények és a hímnősek és
az ivartalan szaporák, az atomláncmolekulakötegsejthálósövetrendszeres sokféle meg-
semmisült semmije, évmilliárdnyi örökkévalóságának halálokkal fölszabdalt időtlen idejében
összekeveredve-szétosztva, halálnak halálával halandó halhatatlan, a törzsfajlás csúcán:
minden elképzeletlenül elképzelhető, minden megvalósulatlanul lehetséges és minden volt és
levő és jövő semmik valamije: a senki - - -

És dicsértessék, mert létrejött. Váratlanul hívatlanul kitessékeltén és eltanácsolva, tudatlanul
tudhatatlanul és mégis: a senki, kitagadottan a rögek a vizek a tűz a levegő meg a növények és
állatok rendjéből, minden rendből minden valamik semmijeként minden semmik valamije: a
senki, senkisége valamivoltának hunyorgó sejtelmével csupán, kiolthatatlan öntudata felpa-
rázslásával a természet rendjének rendtelensége, káoszának elrendezője: valami megsemmisü-
léseként még nem valakivé - senkivé lett, a bonyolult állapotsemmiktől még nem különböző,
meg sem különböztethető, magát el sem különítő különbözőssé vált: majdnem valakivé,
senkivé, Énné - mivégre? miképp? mikor?

Mikor? miképp? mivégre?

Előtt, közben, után. Véletlenül milliárd között egy észrevétlen variáns, a majdnem lehetetlen
lehetőség, sejtetetlenül sejtetlenül és váratlanul hívatlanul kitessékeltén és eltanácsolva; cél-
talan okok kereszteződésekként semmiből senkivé valamisülve: senkisülve, emléktelen ösztö-
nökkel előttől utánig: örökkévalósága egyetlen folyamatos pillanatából tetteivel akaratlanul
kihántotta a táguló tér elcsorgó idejét, a törzsfajlás csúcán a senki, burka megsejthet-
lensége sejtésének, megvalósulatlansága öntudatának, létrejövése mindig következő pillana-
tainak: előtt, közben, után - eleven cáfolatául minden valószínűségnek, lehetetlenebbül mint az
élet szerves folyamatai, mint a szenek savak lúgok, mint az összeláncolódások-szétbomlások
bonyolult egyensúlyai - a senki, oktalanul, céljai első halvány képzeivel, számtalan ok

metszéspontjában, amely mégsem a célja ennek a számtalan oknak, semmiként megsemmisülésre örökké: előtt, közben, után - - -

Abbahagyhatod - folytatódik; abbahagyhatom gyűlölhetem kérlelhetem - akárki gyűlölheti és közönyös, akárki kérlelheti és hallgat, akárki abbahagyhatja és folytatódik egykedvűen és hallgatagon előttután közbenután és azutánután, senki vele szembe nem szállhat, ellene senki nem szegülhet, senki - - -

De hát ki a senki? a törzsfajlás csúcsán kétlábra állva kezében az első véletlen munkamozdulatokkal, véletlen eszközökkel és fejében az első tagolatlan gondolatokkal, váratlanul hívatlanul kitessekelten és eltanácsolva - de az a pillanat közbenelőtt: évszázadekig az a pillanat, amikor a holdárnyékból egyetlen napsugár elővillan, az a pillanat éppenelőtt; és az a pillanat (számlálatlan évezredek) csak egy hüvelyknyire csak egy fél centiméternyire csak egy tizedmilliméternyire csak millimikronnyira a közben kezdetétől: éppcsakelőtt; és az a pillanat éppen előttután: ez az egyetlen homokszemként észrevétlen évezredek alatt lepergő; és aztán közbenelőtt, közben, közbenután: közben barlang és odú és sárkunyó és kőbalt és kő és hús és velő és csontszilánkok és gabonaszemek és cserepek és üvegcserepek és fáklyacsonkok és olajmécsek és csonteszközök és íjak idegei fémveretei és nyílhegyek és övcsatok és karperecek: közben születés halál közt élet: születés halál; közben rettegve és iszony és fájdalom közt, és az éhség és a váratlan és érthetetlen halál görcseiben a hordafalka útjain, íme, a senki: véres ötszirmú tenyerével, testén a saját vére és áldozata vére és gyilkosa vérenek mocskos, és az első véletlen tüzek fényében áll, áll a remegő fényben és a rettegéstől és az örömtől örült táncban ráng hozzájajongva élete-halála megértetlen értelmét, és áll az ellenállhatatlan sors áradásával apadásával sodortatva, a senki, a törzsfajlás csúcsán, de mindig a vége előtt, mindig vágyva az utánra - - -

De abbahagyhatom, folytatódik: nincsen alvása pihenése, nagy szív hangtalan dobogása, óriás óra hangtalan ketyegése, elmerült vizek hullámlása: néma és láthatatlan, vak és süket - - -

Csak egy pillanattöredék: az, amely széttöri a senki mozdulatát a törzsfajlás csúcsán, miután kifogyott a semmi megsemmisülésének megvalamisülésének lendülete és miután kitessekelten és eltanácsolva letörli, folytatódván, az ellenállás homlokáról a mulandó lehetőségek fölgyűrődő ránc hullámain, a semmi semmijeként senki: valakivoltának bizonytalan birtokosa, tudatlan tudója - kiszakítottan a méretlen idő körforgásából, teliszívja tüdejét a történelem levegőjével, vérokcsonttüdejében a hörgők szárain fűtődő hólyagocskák föl-puffadnak, beléjük áramlik a jövő ajkaiból kifűtött indáztó idő: pillanatok másodpercek percek órák napok hetek hónapok évek évtizedek és -századok és -ezredek és -milliók, tágnak luftballonná léghajótömlőgömbnyivé hidroglobusznyivá holdhatalmassá bolygónaggyá, mint a nap gáz-gőz-fény teste, akkorává, galaxisóriásivá és még nagyobbá szétvetődve rettentő robbanással, abban a töredékpillanatban, mely a mozdulat két fele között hézaglik szakadéklík, amelyen át tudatfelvillanások íve villámlobbanása húz pendülő hidat, aztán megint a mennyiségtelen sötét, aztán a éretlen éjszaka megint, de már csak álom - - -

Áll kérdéstelenül, állsz kérdéstelenül végtelen, állok kérdéstelenül végtelen múltam múltad múltja világvégen Én-Te-Ő: a senki, a törzsfajlás csúcsán, az egymásra torló nemzedékek hullámverésében, szétporló csöppjei megannyi én, te, ő, a megsemmisült semmi valakije, senki, alig kiválva még a kövek és a fű, a halak és a madarak közül. Alatta föld, fölötté ég, körül bejárható közelség-messzeség, ha lép, a távolság indul vele, ha lép, vele múlik az idő, körül mint ő, a többi éntő, még tőle megkülönböztetlenül; a senkik még csupán tömegben meghatározottan, váratlanul hívatlanul kitessekelten és eltanácsolva egy lehetetlen, életre nem való fajta milliárd volt levő leendő élőlény közül, egy védekezni gyöngye és támadni fegyvertelen épp csak nem állati tömeg, a túlélésre teljesen alkalmatlan és esélytelen - ezért nem

állati, csak ennyiben különböző, míg egyik azt nem mondja: én, míg azt nem mondja: te, míg azt nem mondja: ő; míg azt nem mondják: mi, ti, ők - - -

Mi volt az első „te”, amely a másiktól másikat csinált s mikor? Talán az egymásnak feszülő birkózók csataüvöltése egy jobb falat fölött, az erősebb szava volt-e vagy azé, kinek gigáján megfeszült a fojtó két marok? Talán az egybeforrott férfi-nő lihegte ki a „te”-t, hímösztönét vagy nőténysorsát valami több mint állati örömmel élve át valamelyik, tán mind a kettő. Lehet, hogy nincs is különbség harc és ölekezés között; te! - kiált szerelmesen a gyilkos és az áldozat, te! - sikolt, hörög halálra váltan a kéj görcsében vergődő, egy vérpufasztotta lüktető kagylólebenymozgású mirigyváladékoktól iszamos vörös pina meg egy őzszarvmerevvé vértől földagadt rezegve döfködő vörös fasz, egymásbanótt vad senkihím és senkinő izzadva szétgubancolódik, két „másik” válik szét mint semmit sem sejtő sejt hasad különböző két ő-re, senkisége megsemmisülvén - s ha csak egy gyorsan elpergő pillanatra is, ha csak egy rebbenő tekintet villanástüzében is: valaki lesz, váratlanul hívatlanul kitessékelten és eltanácsolva, míg újra senkivolta tengerébe csöppen, hullámtarajból felporló páráként a vízbe visszahull. Nem változik meg. Csak senki még, mint víz marad a vízcsepp. Még senki csak, miként homok marad a sivatagban szél-fölragadta milliárdnyi kvarcsemecske, s visszahull. De mit tud önmagáról a vízhomokszem, mit tud önmagáról a kvarcocéáni csöpp, önmaga egyediségében belesemmisülve a mozgás és a nyugalom kuszán egyenletes lüktetésébe időegységtelenül? Mit tud magáról a kettéosztódó sejt, mit a burjánzó sejttelep, mit ár-apály hullám keverte plankton? Mit sejt sorsából páfrány, fű vagy tölgyfa? Mennyit ért meg reflexei rideg hatalmából bogár hal hulló és madár, a futni kész gazella és az ölni fürge tigris? És a senki - - -

A senki: minden megsemmisült semmi valamije a törzsfajlás csúcán, lehetetlenül és kiszámíthatatlanul sejtethetetlenül és idegenként szabálytalanul váratlanul hívatlanul kitessékelten és eltanácsolva, de még a semmitől elkülönözhetetlenül a kozmosz tágulón határtalan terében és a végtelen idő egy meg sem lelhető törési pontján, amikor ezredszer százezredszer milliomodbilliomod-kvadrilliomodízben emelte ki fejét a többiek közül, a falka-horda-törzstömegből - mit tud a senki, még csupán születéssel és halállal, még csupán a tél fagyával nyár hevével, még csupán egyik falástól másikig fölosztott, hajnaltól alkonyig alkonytól hajnalig lüktető, méretlenül folyamatos jövőbe múló jelenidejéről? Mit tud? mit tudsz? mit tudok? Ha tűz lobog, már félve odasetteng, kíváncsiság löki vagy a meleg, mi odavonzza, és a lángcsapdába hullt madár rovar parázsbasült gyík pocok nyúl emészthetőbb húsa, míg rettegve bár, de kézbe fogja majd a lángoló husángot és visz tüzet, hogy önmagát a semmi-lét hideg szelétől, réméjszakaszínű vakságától védje meg - - -

És újra kell és újra megtanulnia, míg génjeibe kódolódik ez a mozdulat s a kódobásé. De mindig elfelejti. És százezernyi nemzedék feledve hull, lebegve süllyed el a semmibe, örök időkre nyomtalan, temetkezik fiak gyomrába biztosabb falatként, mint a szökkenő vad: a semmi-nép hívatlanul kitessékelten és eltanácsolva tudatlanul a törzsfajlás csúcán, de halmozódik mint mészhéjak vázak törékeny törmeléke lenn a tengermélyben, míg felszínig föl nem ér a zátony korallháta, fölhalmozódik nyüzsgő létezése az időben, fölhalmozódik benne az idő, míg semmisége meg nem senkisül és senkisége ködlő öntudatban ki nem formálja majd a valakit: nőnek a férfit, férfinak nőt, anya- s apának gyereket, neki anyát-apát, társat a társnak, a harcolónak ellenfelet, a másikat, hogy önmaga másik-valaki-voltát tükrözze vissza mint múló simaságú víz színe a ráhajló sohasem látott saját arcát - - -

A mindig újra első mozdulat: a tűzvívóé, kódobóé, amíg majd végre második lesz méretlen múló évszázadok után először, bizonytalan talán, de már nem ismeretlen. És harmadikká, sokadikká szaporul - a különválás legelső bizonyossága: hogy valamit így kell megcsinálni, okot indítva célíg, szándékot szikráztatva fel a lehetőség kovakavicsával, akarni valamit, ami még

nincsen, az ösztönök csapása mellett taposni ösvényt, hangokból összerakni szót s megérteni, így adni át a szóban a tudást hitet - úgy adni át a szót tudást hitet mint kincseket, amelyek által majd a senkiállatok raja valakivé gazdagul, dagad valakisokassággá, akár a sejt burjánzik sejtteleppé, és a sejttelep szövetté módosul, sokféle más milyenség-hordozóvá, és a törzsfajlás csúcán emberaggyá, amely még hívatlanul kitessékelt és eltanácsolva nem más mily, csupán lehet: még senkiagy; és akár a sejt, a szó is széthasad, az ösztönök diktálta kiáltástestű hangcsoport burjánzik szóteleppé szószövetté változik, és lüktető lélegző eleven szószervezetté, halandó-halhatatlan mondatokká érik, az ösztön sejtetlen sejtelemsejtszavából megtestesül a gondolat az értelem az ész - - -

És a mondatok meghalván újra megszületvén a mindig új jelenben, a pillanatnyi testű mondatok magukban hordják múltjukat: mulékony testük rögzült múltidőmaradvány. Mint újszülöttben fölsír majd a sejt-, a hal-, a béka- és az állatembrió-múlt, felsír a semmimúlt a senkimúlt - a mondat is a véglegessé formálódott semmi-senki-gondolat a törzsfajlás csúcán, burjánzik árapálylik kitölt teret időt és átnyilallik mint a villám szándék és cél között, jövőt ígéz a múlt tüze fölött eltűnő füstjelenből - - -

A senki mondata mint elhajított kő a kérdéstelenül végtelen múlt időhullámok közt kibukkanó perclétszigetjén kézbeillő kődarab, feltöri gyümölcsök héját, elhajítván vadat s madárt elér. A senki elhajított mondata repül, repül a léttelenül létező idők terében, senkitől repül és senkiig, kezek tapadnak rá, pattintgatják csiszolják s pattintódva csiszolódva formálódik a kéz is általa - - -

Kié a kéz, az értelem, amely váratlanul hívatlanul kitessékelt és eltanácsolva épít a mondatok kövéből önmagának otthonos világot? Talán valakié. Egy otthonos világot épít, amely mint kártyavár dülékeny védtelen, nem óv esőtől szélről télhidegtől, nem ad árnyékot napsütésben, szomjat nem olt, éhet el nem üt, de létezése már a senki birtoka: körülkerített érthető darab igazság - - -

III.

A Helsinki utcai lakásba csak alig szűrődtek föl a kinti zajok. Magasan is volt, meg ilyenkor nincs is igazán komoly forgalom. A mély, árnyékolható, zárható teraszok pedig megbízhatóan elszigetelik a szobákat, nemcsak a hőségtől, a napsütéstől, hanem a hangoktól is.

Majdnem kellemes hűvös és mélységes nyugalom volt idebenn. Fannika nem hallotta, nem is hallhatta meg, ahogy Gálért vijjogva vágat egy mozgó ambulancia. Könnyű vászonnadrág volt rajta, rugalmasan feszült karcsú lábaszárán, a kelleténél talán kerekdedebb pocakocskáján és a kelleténél talán laposabb fenekén. Ezeket az alkati hiányosságokat, melyek inkább csak őt magát idegesítették, ugyancsak könnyű, vékony anyagból varrt, nagyon bő pamutblúz leplezte.

Szigorúan tárgyilagos szemmel nézve Fannikának semmi esélye sem volt, hogy szépségkirálynő legyen. A megtestesült szabálytalanság volt: az arca enyhén aszimmetrikus, a keble nagyobb, a csípője keskenyebb, fenéke valóban laposabb a szabályosnál, és az utóbbi öt-hat évben tényleg fölszedett néhány fölösleges kilót. Csakhogy nemigen akadt a környezetében férfi, aki szigorú tárgyilagossággal nézte volna. A körülötte rendszerint hármásával-négyesével döngicsélő férfiak inkább vonzónak tartották ezeket fogyatékoságokat. Hiszen nincs szexisebb, mint egy kicsi tökéletlenség a nőben, mint valami apró szépséghiba.

Fannika meg ráadásul, ahogy elveszítette kamaszlányos nyurgaságát, ahogy kitelt és érett asszonyosabb lett, az élet ráarakódó szenvedéseitől és kilogrammjaitól egyre kedvesebbé vált, belülről, a szívéből szétsugárzó igaz emberszeretete átvilágította és felragyogtatta mások szépségét és emberségét. A férfiak ezt valami vágyra, önfeltárássra, gyónásra ösztökélő bájként, a nők pedig barátkozásra, testvéri nagy dumálkodásra ingerlő kihívásként érzékelték. Fannikának ezért mindig több volt az udvarlója, a barátja, a barátnője, mint ahányan a nap huszonnégy órájában elfértek, és ő állandó lelkiismeretfurdalással próbálta beilleszteni valamennyiüket az életébe.

Szerencsére, amióta Gállal kezdett járni, amióta együtt élnek, nem kell az örökös féltékenységgel megküzdnie, mert eddigi vőlegényei ezzel keserítették meg a leginkább az életét. Gál egészen más, mint ahogy különben is egészen más: engedékeny és gyöngéd, önzetlen a szerelemben és nem féltékeny. Nem mintha lenne miért féltékenynek lennie. Fannika úgy érezte, hogy Gálban azt találta meg, akire mindig is vágyakozott, és semmiképp sem csalta volna meg. Eddigi életében épp elég tapasztalatot szerzett a férfiakkal kapcsolatban, hogy pontosan tudja, mi az, amiből nem kér, és hogy - mondhatni: kizárásos alapon, de meglehetősen pontosan - sejtse, ki az, akire igazán vágyakozott. Gál volt ez a férfi.

Fannika egyelőre még egyáltalán nem aggódott. Nyugodtan befejezte a csomagolást, hogy amikor a férfi megérkezik, azonnal indulhassanak.

Jól ismered ezt a nyugalmat. Veled is megtörtént ezerszer vagy százezerszer. Ez az a nyugalom, ez az időbevesző tökéletes békesség, melyet rendszerint tökéletesen el szoktál felejtetni, ahogy mindenki más is, hiszen mindenki mással is ezerszer, százezerszer megtörtént, megtörténik. Ez az a nyugalom, mely általában nyom nélkül múlik el, beleolvad az életed következő perceibe, addig tart, amíg föl nem váltja valami más, valami történés, valami jó, valami rossz, egy váratlan változás, egy hirtelen esemény, baleset, szerencsés találkozás, gonosz vagy reményeket ébresztő hír. Igen, jól ismered ezt a nyugalmat, ezt az apró tettekkel telizsúfolható áldott tétlenséget, ezt az idilli semmittevést, ezt a békét. Nem történik semmi, és ez vagy belevész a később történő dolgok föltorlódó emlékeibe, vagy éppen ellenkezőleg: az emlékezetedben úgy marad meg, mint a később bekövetkező események előérzete. Mint derűs

ígéret, csábító megérzése valami diadalnak, felkészülés valami fontosra, sorsdöntőre. Mint fenyegető üresség, mint vihar előtti csend. Ki tudja, vissza fogsz-e valaha emlékezni ezekre a nyugalmas, békés, lényegtelenségekkel teli, vagyis üres, tétlen pillanatokra. De akár fogsz emlékezni, akár nem, tudod jól, hogy vannak, nagyonis vannak ilyen pillanatok, erősen léteznek, és jól ismered őket.

Fannika lezárta mind a két fölösen hatalmas és súlyos bőröndöt, kicipelte őket az előszobába. Az ilyen túlméretezett poggyász, a minden kiszámíthatatlan esemény lehetőségére felkészülni vágyás kényszere gyakorlatlan utazókra vall, mint ahogy Gál és Fannika valóban azok is voltak. A gyakorlatlan utazók mindenre fölkészülnek, ami nem következik be, vagy csak száz esetből egyszer, de nem készülnek föl biztosan bekövetkező eseményekre. Szóval Gál meg Fannika rengeteg fölösleges holmija már a két nagy bőröndben volt, amely az előszobafal mellett állva várt az indulásra. Utánuk Fannika módszeresen telitömte a kézitáskákat is. Ezek is az előszobába kerültek, a bőröndök mellé. Azután rájuk a fotós szettáska, benne a félautomata Praktica, egy özönvíz előtti nagylátószögű lencse a másik géphez, egy könnyű kis japán vaku és néhány tekercs AGFA színes negatív, meg külön a másik, öreg fényképezőgép, ez is Praktica márkájú, egy hatalmas és súlyos, szovjet gyártmányú zoom-teleobjektívvel.

A maguk módján mindketten szenvedélyes fotósok voltak. Amatőrök persze, hiszen sosem tanulták a fotózást, és komolyabb felszerelésre sem telt a fizetésükből. De Gál ugyanolyan lustán és nyugalmasan profimód volt amatőr fotós is, ahogy a mérnöki munkáját végezte, meg ahogy rajzolt. Portrékat fotózott leginkább és tárgyakat, a premierplánokat meg a szuperplánokat kedvelte, a 75-től 120 milliméterig változtatható gyújtótávolságú nagy zoomot is többnyire ő használta. Egy tekercs filmjéből, ha akadt egyetlen igazán figyelemre méltó felvétele, már elégedett volt. Igaz, rossz képet sem nagyon csinált. Fannika fotósként is tökéletesen ellentétes alkatú volt: hályogkovács módjára, ösztönösen exponált, maga sem tudta, hogyan, miért, de a beállításai, képkivágásai rendszerint meglepőre, különlegesen egyénire sikerültek. Viszont mindig rizikót jelentett, hogy eltalálja-e a megfelelő expozíciós időt, a legjobb blendenyílást. Amilyen korrektek voltak általában Gál képei technikai szempontból, éppen olyan bizonytalanok voltak Fannikáéi. De órá mégis pontosan illett a közhelyes megállapítás: a pillanat megörökítője. Kivételesen jó szeme - és ha máshoz talán nem is, de ehhez végtelen türelme - volt, hogy megragadja a mozgásban levő időt, és a legbeszédesebb kontrapoztóban, a legkifejezőbb, mulékony mozdulatrészletben megtorpanított lendületet, a legjellemzőbb villanás, lobbanás vetületét fagyassza rá a fényérzékeny celluloidszalagra.

Szeretett fotózni. Alkalmi rendezvényeken, családi eseményeken a kollegák rendszeresen fel is kérték, csinálna képeket - ingyen dolgozott, még a negatív árát sem kérte vissza, mert a negatívokat megtartotta, féltékenyen megőrizte magának. Fannika csöppet sem titokban naplót írt, már több mint évtizede, napról napra agendák köteteibe rögzítette az eseményeket: a kollégák és az őket körülvevő családi, baráti kör, a kisvilág, és a kisvilágot magába gyűrő nagyvilág történéseit. Följegyzései éppoly hirtelen lobbanó érzékenységről tanúskodtak, mint a fényképei, le sem tagadhatták volna, hogy ugyanattól a kéztől származnak.

De most éppencsak végigsimított a fotós felszerelésen ezzel a kézzel, azután meg a szemével is. Ebben a simogatásban, ebben a tekintetben sok szeretet volt, sok öröm.

Boldognak érezte magát itt Gállal. Először tett hosszabb utat nyugaton, és mindjárt ilyen hosszút, több mint egy hónaposat, és mindjárt egy ilyen különös, fantasztikus és egzotikus csodavilágba.

Néhány szendvicset készített egy műanyag reklámszatyorba, hozzá két üveg ásványvizet, és az egészet a hatalmas hűtőszekrénybe rakta. Jeruzsálem csupán hatvan kilométer, egy szűk órányi autótól Tel Avivtól. A kaja csak biztonsági tartalék. Aligha kell majd hozzányúlniuk, de megígérte a lányoknak, hogy nem indulnak el nélküle. Nehogy a frizsiderben hagyja! Ennek persze kevés esélye volt. Kettejük közül Fannika memóriájában lehetett megbízni. Sőt: az ő memóriájában igenis meg lehetett bízni. A naplózás, a minden rezdülésre érzékenyített figyelem, párosulva valami eredendő kedves szolgálatkészséggel, amely gondolkodás nélküli volt, magától értetődő és természetes, amely a barátaihoz, szeretteihez alkalmazkodás belső kényszerén alapult, Fannika memóriáját szinte számítógép érzékenysévé edzette. Nem létezett elfelejtett névnap, születésnap, üzenet, de tulajdonképp még elfelejtett telefonszám sem. Ilyen dolgokban Fannikát kollégái, barátai, közeli-távoli ismerősei úgy használták, mint egy adatbankot.

Ki is használták. Ha valakit föl kellett hívni, ha valakit emlékeztetni kellett valamire: Te mindent tudsz, Fannika... Téged úgyis úgy szeret mindenki, Fannika... És Fannika készséggel, örömmel, sőt boldogan... Nem, nem, Fannika nem mártírja, nem is áldozata, hanem árvízi örömhajója volt a mások feledékenységének, lustaságának, mogorvaságának, szeretetlenségének, kommunikációképtelenségének. És ettől csak nőtt a jóhíre, szaporodtak a tisztelői, barátai és üzletfelei, akik egyébként mindig szintén egy kicsit a barátai és a tisztelői lettek, mert Fannikával nem lehetett másképp. És a férfiak általában, de még a nem nagyon féltékeny típusú nők is egy kicsit beleszerettek. Fannika pedig súlytalanul lebegett ebben a szeretetközegben, mint egy dundi, angyalforma felhő a felszálló légáramlatokon.

Mégegyszer körülnézett, hogy nem feledkezett-e meg valamiről, nem hagyott-e mégis elcsomagolatlanul valamit. Bement a kis hálószobába, lehúzta az ágyneműt, és a lepedőt, a párna- és a paplanhuzatokat takarosan összehajtogatta. A szoba Hannáé volt, aki vendégeskedésük idejére Ildikóhoz költözött, a másik hálószobába, amely talán még apróbb volt, mint ez. Két lányszoba, de mintha nem is egy világból valók lennének, nemhogy ugyanabban a lakásban. Hannáé, amelyikben Fannika meg Gál vendégeskedett, a maga praktikus, modern, kézreálló berendezésével, a tágas és kényelmes, de mondhatni férfiasan kemény ág végébe állított távirányítós televízióval, a csupatükör négyajtós szekrénnel, amelyben belül éppoly pedáns rend volt, mint a fésülködőasztalka csöppet sem kacér kozmetikumai között. A cipők páronként, kipucolva, könnyű műanyag sámfákkal szétfeszítetten, a ruhák, szoknyák, blúzok, blézerek, a bugyik, a melltartók, kombinék, harisnyanadrágok, övek - minden áttekinthető és azonnal fölkapható készenlétben.

A szennyest, Fannika tudta jól, mert Hanna még az első nap megmutatta, a teraszon van a helye, a mosógép mellett, egy szekrényben, amelyben azonban nem volt ilyen tökéletes a rend, mert ez már Ildikó felségterülete volt. Ildikóé, akinek csupa pasztellszín hálószobája maga volt az elszabadult és önálló életre kelt tárgyak birodalma.

Itt csak azt lehetett biztosan megtalálni, ami önként került a kereső kezébe. Meghatározhatatlan mélységű rétegekben heverték egymáson Ildikó levetett vagy épp felkapni akart, de valamiért félrehajított alsóneműi és felsőruhái. A szekrény kacagva borította egész tartalmát a bátor fölfedező lába elé, aki az ajtaját kinyitotta. Kusza vidámság, mosolygós, hentergő rendtelenség volt az úr a lakásnak ezen a fertályán, noha Hanna olykor szigorún rászorította Ildikót, hogy tegyen rendet magánál, és Ildikó természetesen mindannyiszor szót is fogadott. Mert elismerte Hanna tekintélyét, mert maga is vágyakozott a Hannára jellemző rendezettség, kiegyensúlyozott biztonság után, bár ő is, Hanna maga is tökéletesen tisztában volt vele: mindez a rendezettség, biztonság csak látszólagos, csupán az idegeneknek, a külső szemlélőknek szól, csak az ő számukra nyilvánvaló. Hogy akármilyen valóságos is, egy csöppet sem igaz.

Ildikó tehát szót fogadott Hannának, és rendet csinált a saját hálósobájában is olykor, mint ahogy ő tartotta rendben az egész lakást is, igaz, nem egyedül, hanem egy kedves, feketebőrű, arab bejárófiú, az örök egyetemista Khalid segítségével. Fannikát roppant érdekelte volna, nem kóstitolta-e meg a magas szurokfekete bőrű Khalid a házikisasszonyokat, nyíltan rákérdezni azonban nem akart, nem is az ő stílusa lett volna, úgy melleleg viszont, ahogy a dolgok általában ki szoktak derülni, valahogy nem esett róla szó. Majd ha visszajövünk Jeruzsálemből, halasztotta el az érdeklődést Fannika.

Szóval Ildikó, amikor a hálósobájában rend volt, inkább csak néhány óráig, mint néhány napig, idegennek érezte magát benne, a puha rózsaszín, halványlila, türkizkék, méregzöld, bézs és bordó párnákat keménynek, oda nem illőnek látta. És valami ellenállhatatlan vágy hajtotta, hogy visszaállítsa néhány négyzetméternyi kis törpebirodalmában, amely a világból az ő saját területét, a saját rövírjét jelentette, és amelyre akaratlanul és öntudatlanul, de éppoly féltékenyen vigyázott, mint egy tarka kolibritojó a fészkére; valami legyűrhetetlen erő készítette arra, hogy ebben a fészeknyi kis hálókamrában helyreállítson mindent olyan borzas rendtelenné, kuszává, összevisszává, ahogy otthonosnak és lakályosnak érezte.

És szenvedett, mert ez engedetlenség volt Hannával szemben, akinek tekintélyét kislánykoruk óta elfogadta, tiszteletben tartotta. És szenvedett, mert ő is mindig olyan rendes és kimért és fegyelmezett szeretett volna lenni, amilyennek Hanna látszott. Noha ő aztán igazán tudta, milyen sérült lelkű és mennyire megtépázott önbizalmú a nővére is, hiszen éppen mert olyan eltérők, annyira másmilyenek voltak, a kamaszkorukig tartó egymással dacolás után, amikor egy váratlan, hajnalig tartó kölcsönös gyónásban kibeszélték önmagukat egymás és egymást önmaguk előtt, ha nem is nagyon gyakorta, de épp elégszer, zokogva-kacagva nagy kidumálásokkal rendeznek, mindmostanáig. És már tudják, hogy mindketten szeretnének egy kicsit olyanok lenni, mint a másik, és mégis mind a kettő szeretné, hogyha a másikuk jobban hasonlítana hozzá, mint amennyire, és már mind a ketten tudják, hogy ez épp olyan reménytelen, ahogy tökéletesen reménytelen volna más kerékvágásra állítani át az egész életüket. A sorsnak, ahogy az ember előre halad az időben, mind keményebben kiszabottak a fő irányai. Örökség, pláne nagy és váratlan gazdagságot hozó örökség sehonnét sem várható, és a lottófőnyeremény is csak éppoly reménytelen vágy, mint egy holdvilágos éccakán mégiscsak hófehér lovon érkező, lángoló szívű szép ifjú királyfi.

A lányok Mancinak voltak a tanítványai - még otthon, Erdélyben, Déván. Később azután, már jó régen, igaz, hogy viszont már itt, Izraelben: a barátnői lettek. Mancsi, Gál nagybátyjának, Ervin bácsinak a felesége, otthon, Erdélyben, Déván balettot, táncot, művészi mozgást tanított. A gyerekek annak idején rajongásig szerették, bálványozták, istenítették. Az új hazában azonban, az ötvenes évek zűrös, zavaros második felében, Izrael állam első évtizedének végén és a második kezdetén, Mancsi sajátos pedagógiai tudásából, tehetségéből, a gyereklelkeket behódoltató karizmájából nem tudott volna megélni. A nyelvet is magolnia kellett még évekig, Déván hiába tanultak héberül - félig-meddig titokban, illegálisan és rettegve - egy öreg ortodox rabbtól. A modern ivrit, amelyet Izrael lakossága beszél, egészen más volt, mint a fogatlan ajkáról litániázva, panaszosan pergő imádság idiómája. Hónapokig tartott még az is, amíg az új nyelv szavaiban Ervin bácsi meg Mancsi egyáltalán fölismerte a bibliai idézetek meg az imák szavait. A nyelvtudás nélkül pedig, Mancsi jól tudta, reménytelen lett volna bármit is tanítania. Főként az ország északi határához közeli Nahariján, ebben a Németországból bevándorló zsidók alapította, gyorsan meggazdagodott, büszke, sőt procc kisvárosban, ahol, hallgatván a Zsidó Ügynökség szelíden erőszakos tanácsára, már több mint harminc esztendeje, a daliás ősidőkben letelepedtek, és ahol azóta is élnek. Mancsi tehát hivatását veszítvén betársult Ervin bácsi fogorvosi rendelőjébe - és itt tulajdonostárként, direktiszként, főkönyvelőként, adminisztrátorként, sőt, a nehezebb időkben takarítónőként is éppen olyan

szolid sikereket ért el, mint egykor Déván tánctanárnőként. De feleségként is hajlamosabb volt sikernek tekinteni azt a kedélyes és könnyed nyugalmat, mellyel lenyelte gáláns és öregedvén is vonzó, örök kamasz, mindig bohém férjének futó kalandjait.

Ervin bácsi már jócskán túljutott a hetvenedik születésnapján, és néhány éve a látása, egy alattomos, gyógyíthatatlan szemidegsorvadás következtében rohamosan romlani kezdett. Föl kellett adnia praxisát, és mire a rendelőjét tisztos, jutányos áron, fokozatosan átruházta egy nem sokkal azelőtt bevándorolt fiatal erdélyi magyar zsidó fogorvosra, a betegség majdnem egészen eltakarta előle a világot, amelyet pedig vadul és hódolva szeretett, és csupán annyi látható karimáját hagyván meg a teljességnek, amennyi a teljes napfogyatkozások idején a napkorongból körülragyogja a Hold árnyékát. Ám Ervin bácsi a szeme világának elmúltával nem veszítette el a kedélye fényét is. Imádkozta, szerelmes hévvel rajongta körül az életet, vaksága komolyra fordultával sem mondott le az olvasásról, dollárezreket fordított egy hipermodern elektronikus nagyító szerkentyűre. Ez az izé tenyérenyi betűket vetített egy hatalmas tévéképernyőre, amelyet oldalnézetből még tudott olvasni. De a hatalmas betűk gyors mozgásától - hiszen a gépbe helyezett könyv aprócska mozdulatára kavargott, hullámozni kezdett a kép - hamar elszedült, így aztán mind ritkábban és mind rövidebb ideig használta.

Megmaradt azonban neki a zene, a távirányítású hifiberendezés, a CD-lejátszó, a rádió és a magnetofon. Ez utóbbira Gál segítségével szerzett rendszeresen magyarnyelvű regényfelolvasásokat Pestről, a Vakok és Gyengénlátók Intézetéből. Félig, sőt majdnem teljesen vakon is heves udvarlásba fogott, ha csinos nőt érzett meg maga körül. Mancit kevésbé bosszantották, mint inkább szórakoztatták férje flörtjei. Nevetve szokta mesélni, hogy Ervin bácsi a strandon kezdet csókolt egy hosszú szőke hajú férfinak, akit egy barátjuk mutatott be nekik. Az illető annyira nem számított efféle atrocitásra, hogy nem bírt idejében megszólalni, és mire hűvös baritonján hebegve kinyögte a nevét, a kézcsókot már nem lehetett visszacsinálni. Jobb híján harsány kacagásban törtek ki mindannyian - és Ervin bácsi mostanában már hangosabban kacag ezen a történeten, ha Mancit elmeséli, mint a fészengő társaság, amely úgy érzi, nem ildomos egy ember nyomorúságán szórakozni.

Hanna meg Ildikó édesanyjukkal együtt vándoroltak ki, nem sokkal a Papuska hirtelen halála után, Ervin bácsiékát követve, sőt, egészen pontosan Mancit hívására, néhány esztendővel később, mint Ervin bácsiék. Még alig voltak túl a kislánykoron, a hatvanas évek első felében. Ők is Nahariján kezdték el a beilleszkedést Izrael különös világába, de hamarosan, amikor Hannának be kellett vonulnia, Tel Avivba költöztek. A kisvárosi életből, úgy érezték, eleget kaptak Déván, az új világot a pezsgőbb és elevenebb nagyvárosban szerették volna megismerni és megélni. Arról nem is beszélve, hogy Hannát, a katonaidéjének letöltése után itt várta egyetemi hely.

A két szép Gábor-lány külsőleg is éppoly elképesztő mértékben különbözött egymástól, mint a lelki alkatuk tekintetében. Első látásra nehéz, hogy ne mondjam: lehetetlen volt elhinni róluk, hogy édestestvérek. A társaságban, amelyben forogtak, eleinte valóságos attrakciónak számított a megjelenésük. Mert a különbözésükben mégiscsak benne volt valami fura hasonlóság is. Ahogy a szerelmesek egy idő után öreg házastársakká csiszolódnak össze, a két Gábor-lány is úgy volt ellentétes, hogy valamiképp kiegészítették egymást. Lehetek volna kétpetéjű ikrek, de az élet fura fintora következtében Hanna néhány évvel idősebb volt.

Ennek azonban éppúgy nem volt jelentősége, mint annak sem, hogy az idősebbik lány társadalmi tekintetben jóval sikeresebbnek bizonyult. Mint énjének másik felét, Hanna magától értetődően elhordozta hűgát minden nyilvános eseményre, ahol elegáns felsőközéposztálybeli hölgyként illett megjelennie, és hűségesen eljárta vele azokra a hivatalnoki rendezvényekre, melyek az alsőközéposztály, a fehérgealléros munkások közös időtöltését

jelentették. Ezeken a helyeken eleinte úgy kezelték, mint valami sztárt, aki sikerei babérját learatni tér rajongói közegébe. Azután lassanként megszokták, és már egy kicsit le is nézték, valami hátsó szándékot tételeztek föl megjelenései mögött. Hogy férjet keres, esetleg magának, esetleg Ildikónak, mert a saját, felsőbb köreiben nem talál. Ő is, Ildikó is megbocsátó félmosollyal vagy szórakozott tiltakozással intézték el az ilyesmit, hogyha olykor visszajutott a fülükbe. Végül is valóban nem volt igaz. Tulajdonképpen már egyikük sem keresett férjet. Sehol sem.

Hanna fekete, szőghajú, keskeny és határozott arcú, fiúsan vékony, sikeres üzletasszony, egy déligyümölcsöket termelő, feldolgozó és exportáló cég kereskedelmi igazgatója. Aranykeretes szemüveget hordott, többnyire fekete, divatosan bőre szabott zakót, blézert vagy spencert és hozzá illő nadrágot viselt, fényes selyemből, fehér vagy élénk színű, csipkével díszített vagy zsabós selyemingeket, blúzokat, csillogó színes sálakkal, nyakkendőkkal, barbár csillogású, súlyos modern ékszeremekekkel, nyakláncokkal, kitűzőkkel, amelyek inkább látszottak aranynak, mint bizsunak. Fannika tudta, hogy tényleg aranyból készültek, divatos, márkás, menő, mi több, a lehető legjobb ötvösműhelyekben. Hannában volt valami férfias keménység, de volt benne valami nőies visszafogottság is; alighanem ennek a kettősségnek, az ebből származó feszültségnek köszönhetette üzleti sikereit. Ildikót viszont - bodor, vékonyszálú, majdnem átlátszó, majdnem fehér szőke hajával, arcának és alakjának kerekdedségével, elomló lágyágával - Isten is mintha boldog és sokgyerekes házasságra vagy épp nagy zokogásokkal nyomasztó, lángoló, vad és reménytelen, hiábavaló szerelmekre teremtette volna.

Fannika persze tudta, hogy az utóbbi áll közelebb az igazsághoz. Azt is tudta, hogy Hanna, a gazdag, sikeres, parancsoló modorú, szemüveges, okosan magabiztos, világosan érvelő Hanna sem boldog. Fannikának könnyen nyíltak meg az emberek... Megismerkedésük után, néhány órán belül Ildikó is bizalmas suttogással tárta föl neki az egész életét, boldogtalanságait, a nős udvarlókat, akik szívesen bújtak babusgató karjai és párnás combjai közé... Ehhez persze hozzátartozott, hogy Ildikónak a munkában sem sikerült a titkárnőség szintje fölé emelkednie. Ami viszont egyszersmind azt jelentette, hogy anyagilag a jobban, sokkal jobban kereső Hannához volt kötve, miután - amint tehették - kettesben együtt különköltöztek az anyjuktól. Ekként szert tettek ugyan némi páros függetlenségre, közös szabadságra, de soha többé nem voltak, és már tudták, nem is lesznek képesek megszabadulni egymástól, miáltal jelentősen csökkentek férjhezmenési esélyeik. Úgy látszott, ebbe végleg bele is nyugodtak már.

Hanna hazatelefonált a húgának - ezt is Ildikó mesélte Fannikának -, ha éppen aktuális barátjának sikerült egy-két „szabadnapot kivennie” a feleségétől. Volt rá eset, hogy majdnem egy egész hétre is meg tudtak szökni Galilea valamelyik Isten háta mögötti üdülőfalujába. Egy alkalommal, amikor az egyik, viszonylag hosszabban kitartó - de persze ugyancsak nős - férfinak Franciaországban, Hannának pedig a Német Szövetségi Köztársaságban akadt hivatalos elintézni valója, úgy szervezték, hogy egy közös hosszú hétvégéjük maradjon Svájcban, a Lago Maggiore partján. A különben szigorú és fegyelmezett Hanna ezen a „nászúton” könnyed volt, szexis, szárnyaló, hosszú estéket, éjszakákat és reggeleket töltött a férfival a szállodai szoba széles ágyában. Megesett, hogy a vacsorát és a reggelit felhozták a szobapincérrel. Csak épp az ágyterítőt rántotta magára, ha meghallotta, hogy a pincér kopog, azt is csupán épp annyira, hogy eltakarja csöpp mellét és vad, fekete, göndör szeméremszőrzetét. Hazatérve azután egy kicsivel boldogtalanabbnak érezte magát, mint rendesen.

De végül is a legtöbb férfi el tudta intézni, hogy havonta legalább egy-két hétvégi napra meg tudjon szabadulni a családjától, a munkájától, a barátaitól. És az igazat megvallva, Hanna egy jó ideje már nem volt bizonyos abban, hogy valóban meg akarja ismerni a házastársi kapcsolatnak - amelynek a visszáját olyan jól kitapasztalta - a színét is. Bizonyos kielégülést,

de legalábbis elégedettséget érzett amiatt, hogy a férfi, aki éppen mellette alszik, miután forró szeretkezésben töltöttek el néhány órát, az ő hibáit és hiányosságait biztosan nem tárgyalja ki a feleségével, mint azét övele. Elmúltak fölötté a férjre, családra és gyerekre vágyakozás keserű, vad magányának kegyetlen évei, és most, amikor már csak valami csoda közbejöttével szülhetett volna, meggyőzte magát, hogy szeretőnek lenni jobb, mint feleségnek.

Ildikó pedig, kihasználva, ha Hanna vakációinak idején egyedül marad a lakásban, meg-meghívogatta vacsorára magához a főnökét, akinek - tudta - jól esett a figyelmesség és a minden tekintetben kifogástalan szerelmi szolgáltatás. Amelyért, mint a férfi már sokadszor meggyőződhetett róla, Ildikó soha semmilyen ellenszolgáltatást nem várt és nem is fogadott el. Sem fizetésemelést, sem előléptetést, de még cinkosan kitüntető kollegiális kedvességet sem. Sőt, a legelső alkalom után mindezt Ildikó mosolyogva, de határozottan meg is tiltotta.

- Te csak legyél hűséges a feleségedhez, a gyerekeidhez, Uri - mondta kedvesen, olyan hangon, amely egyszerre volt csicsergős és doromboló. És amely egyszersmind megfellebbezhetetlenül visszautasító volt. - Vagy csald meg őket azzal, akivel tetszik. És ha mind a ketten ráérünk, legyél egy kicsit velem is, mert az mind a kettőnknek jól esik. És odabenn viselkedj velem úgy, mint bárki mással. Pont az tetszik benned, hogy különben is gentleman vagy.

A férfi, akin éppen csak elkezdett lerakódni a nyugodt jólét első kappanhájrége, de tudta magáról, hogy semmi különösebb férfivonzása nincs, legalábbis eddig nem volt, ruhátlan ült az ágy szélén, szórakozottan simogatta Ildikó sima lábszárát, formás lábfejét. A lány mint egy szép fehér macska nyúlt el a gyűrött ágyon. Szinte áttetsző, halvány bőrét elszórt, gombostűfejnyi, egészen világos rózsaszínű szeplők pettyezték nagyon izgalmasan, csak az orra körül meg a két váll kerekded csúcsán sűrűsödtek meg. Feszésre töltötték a tömör zsírpárnácskák, a hasa hibátlanul sima volt, nem ráncolta meg három terhesség, mint Uri feleségét. Telt melle is csak épp egy árnyalatnyit ereszkedett meg a saját súlyától, de kemény maradt, szoptatások nem lappasztották le. Apró és világos mellbimbója pedig már a férfit tekintet futó simítására is fölágaskodott, megkeményedett, olyan lett, mint valami különleges féldrágakő, rózsapál vagy füstkvarc egy furcsa gömbölyded ékszer közepén.

Noha Ildikó néhány évvel idősebb volt Urinál, és legalább tízzel a feleségénél, a férfi mégis sokkal kíváncsiabbnak érezte, és gyakran vágyálmokat szőtt a válásról meg arról, hogy különköltözik egy elegáns lakásba, talán éppen a kevés Tel Aviv-i penthouse-ok egyikébe. Uri arra vágyott, hogy a menő playboyok közé kerüljön, és vágyképei közt mindig ott volt a szőke, fehérbőrű Ildikó is, amint kitárulkozva hever a két oldalról is megvilágított hálóteremben, egy óriási, kerek vízágyon, amelyet a férfi tulajdonképpen rögtön azután akart volna megvásárolni, hogy megnősült, de a felesége ezer jobb helyet tudott a pénznek, és meg is győzte a férjét. Uri azonban azóta sem bírt megszabadulni a gyanútól, hogy az asszony takarékoságát legfőként az a vallásos szemérem motiválta, mely azóta is megkeseríti az életét.

Hiába született időközben két lányuk és egy fiúk, ez a szemérem megmaradt és rutinná vált szeretkezéseikben. A felesége unalmas volt, és Uri izgalmas szerelemre vágyott, ravasz trükkökre az ágyban és tükrökre az ágy mellett és fölött. Gondolta is, hogy megkéri Ildikót, tétessen egy tükröt az ágya fölé a mennyezetre, de végül is nem volt hozzá bátorsága. Elhalasztotta. Majd ha lesz egy saját lakása, gondolta, és ez azt is jelentette, hogy majd ha elválik. De válni bonyolult dolog, Uri fázott tőle, kész leégés, meg a gyerekeinek sem igen tudott volna mit mondani, hiszen nem traktálhatta őket szexuális nyomorával, azzal, hogy az anyjuk unott odaadása már kis híján impotenssé tette.

A lányok nagyon is jól megvoltak együtt, akár egy férj és a felesége - konszolidált házasságban. Hanna hozta haza a pénz tekintélyesebbik részét, a háztartás java gondját pedig Ildikó viselte. Az idő viszont rohant velük, akármilyen fiatalosnak őrződtek meg, Hanna már a negyvenötöt töltötte, Ildikó is túlesett nemrég a negyvenen. Egymásra maradtak végleg, férj és gyerekek nélkül, már a Mamika is lemondott arról, hogy valaha is unokája lesz. Mind mélyebbre vezette memóriája sűrű és sötét, párás és homályos eseménydzsungelébe hosszadalmas és tekervényes felfedező és vadászexpedícióit. Olykor napokra visszafeledkezett ifjúkori Dévája messzi múltidejébe. Az ő sorsa, tudta, befejeződött itt az Ígéret földjén. Úgy érezte, a maga részéről mindent megtett, amit tehetett, elérte, ami rajta múlt. A többi a szerencse dolga. Meg Istené. A Biblia szigorú és bosszúálló Istene, a Tóra hatalmas Istene, akinek lábához idejött, a Cijjon földjére, az Országba, ahogy a zsidók, a friss bevándorlók meg a már itt születettek, az új olék és a szabrék, majdhogynem bizalmaskodva szólították a hazájukat, Izraelt. Isten - akinek mintegy áldozatként ajánlotta föl saját magát és akkor még csaknem gyerek lányait is -, lám, az Isten elfogadta őt és áldozatát, a füst függőlegesen szállt föl az égbe, és a láthatatlan Mindenható, a nagyhatalmú Örökkévaló Adonáj-Elóhim-Jahve arcán alighanem halvány mosoly derül fel, amikor a két szép leányra letekint, az ő szép lányaira.

Mamika voltaképpen boldog. Alighanem boldogabb, mint a lányai, Fannika mindenesetre úgy gondolta. Csak éppen ahogy nőttön nőtt a boldogsága, úgy tört ki rajta mind vadabbul az a pánikbetegség, mely lehetetlenné tette, hogy hosszabb utazásokra induljon. Képtelen volt már akárcsak egyetlen megállót is kibírni buszon, vonaton, de taxival sem tudott utazni, még Hanna mellett is alig viselte el az utazást az autóban, a sofőrülés mellett. Nem szállt be liftbe, és ahogy öregedett, mind nehezebben kapaszkodott föl az emeletre. Ott viszont minden szörnyűségnél szörnyűbb volt neki, ha csöngetésére nem nyílt ki azonnal az ajtó. Rosszul lett, öklendezett, egyszer pedig el is ájult várakozás közben. Valóságos szervezési remekmű volt, ha egyszer-kétszer mégis neki kellett elmennie az otthonos, mégis ellenségesnek érzett városon keresztül Hanna és Ildikó lakásába. Indulás előtt feltétlenül felhívta őket, de inkább többször, háromszor-négyszer is rájuk telefonált, hogy lehetőleg valamelyikük már a kapu előtt várja, és hogy mindenképpen hagyja közben az előszobaajtót nyitva maga mögött. De a lányok már rászoktak, hogy ha látni akarják az édesanyjukat, akkor nekik kell meglátogatniuk.

Persze, hogy akarták látni. Ildikó ért jobban rá, ő hetente kétszer-háromszor is eltöltött legalább fél órát a Mamika zsúfolt kis lakásában, amelynek örökbérleti joga volt az egyetlen örökségük. Erre Hanna első nagyobb fizetéseiből rakták össze a pénzt. Takarékoskodtak, alig fél év alatt összejött az előző bérlő „lelépése”. Akkor úgy gondolták, előbb-utóbb majd vesznek maguknak is lakást, később pedig - hacsak még hamarabb nem mennek férjhez - egymástól is különköltöznek, lesz mind a kettejüknek saját otthona.

Valahogy nem jött ki a lépés. Még mindig csupán bérlakásuk volt, kettejüknek egy, közös, igaz, kényelmes és igazán szépen, nagystílusú berendezve, a Tel Aviv-i átlaghoz képest nem is kicsi, és az is igaz, hogy tényleg nagyon jó helyen, közel a város központjához, de mégsem annyira közel, hogy akár a csöndről, akár a viszonylag kellemes levegőről le kelljen mondaniuk. A lakbér viszont időközben túlnövekedte Hanna lassabban emelkedő fizetését, a férjjelöltek pedig nem nagyon tolongtak körülöttük, sőt, az utóbbi tíz esztendőben már egyre gyorsulva fogytak, valójában már teljesen el is fogytak.

Mamikával persze nem lehetett ilyesmiről beszélgetni. Ildikó inkább azzal töltötte az idejét nála, hogy a korral múló pedantéria hiányjeleit eltüntesse. Mert a rég, és nem is csak Déván, hanem már itt, az Országban is ragyogó tisztaságáról híres idős hölgy mindegyre futólagosabban takarított, a sarkokban megmaradtak - és föl is gyülekeztek volna Ildikó közreműködése nélkül - a Mamika sötét árnyalatú perzsáiról ellebbenő porcicák. A képek, amelyek

szintén sötétek, barnás árnyalatúak voltak, és Mamika kényes ízlését, igényességét, harmónia iránti vágyát dicsérték, meg a cirádás, aranypatinás képkeretek szintén ravasz porfogóknak bizonyultak. Ildikónak minden látogatásakor volt mivel megküzdenie. És közben ráadásul azt a látszatot is fenn kellett tartania, hogy dehogyis takarít ő a Mamika helyett. Csak úgy tesz-vesz ő, inkább unalmában, mintsem a piszok miatt. Dehogyis van itten szemét, hiszen a Mamika épp arról híres világszerte, hogy akár enni lehetne a padlóról nála. Hogy az ő parkettájáról bizony enni lehet.

Hannának ritkábban sikerült időt szakítania. Pedig ő kocsival járt. Minden héten legalább egyszer azonban ő is odaszaladt, és ha többet nem is, néhány percig maradt. És két- vagy háromhetente, szombaton a két lány a Mamikánál vacsorázott, persze, nem a parketről. Megvárták, amíg besötétedik, mint mondják: amíg föl nem kelt az esthajnalcsillag, vagyis amíg a szombat, a Sabbath ünnepe ki nem ment. Nem mintha egyébként a lányok megtartanák a Sabbathot, meg persze nem is főznek kóser módon. Sőt, némi rettegéssel figyelték a konzervatív, ortodox vallásos pártok előretörését a politikai életben, mert attól tartottak, hogy a Rabbinátus, ez a minden izraeli zsidó életére felügyelő vallási szervezet, mint mondták, belenéz majd az ő fazekaikba és lábasaikba is. Mindenkiébe. Nekik pedig még a konyhájuk sem volt kóser főzésre alkalmas...

A Sabbath azonban alkalom volt. Alkalom találkozásra, együttlétre, szeretetre, emlékezésre, nyugalomra.

A Mamika sem tartotta egyébként a hétvégi ünnepet, csak éppen a szombati gyertyát gyújtotta meg pénteken esténként a gyönyörű, négykaros antik ezüst gyertyatartóban, amely egész héten súlyosan és feketén várta, hogy minden héten egyszer föllobbanjon az Isten pihenőnapját köszöntő léleknyi lángocska fénye az ágai végében, és égjen szombaton estig, a napnyugtáig, ünnep múltáig.

Ez a gyertyatartó, mely valamikor a tizennyolcadik és tizenkilencedik század fordulóján készülhetett egy szükecske bécsi ötvösműhelyben, néhány lépcsőfokkal az utca szintje alatt, nemcsak két évszázad vallásos hagyományait, nemcsak a minden hét végi gyertyagyújtások emlékeit őrizte meg setétszürke ezüstrozdájának matt reflexeiben, finoman kikalapált apró fekete rózsái közt, nemcsak a megnevezhetetlen távoli múlt eseményeit, hanem Mamika dévai fiatalságát, az ő drága édesapjának imára és áldásra emelt két puha, meleg, kicsi kezét, az ő drága édesanyjának szép, szomorú, mélybarna szemét is fölidézte, meg Mamika iskoláskorának derűs emlékű szombatjait, amelyeknek füzérében egyre gyakrabban tűntek föl a természetesen jobb és többnyire gazdag zsidócsaládokból származó fiatalemberek, fekete ferencjóskaiban, elegáns sötétszürke tűkockás zsakettben, magas inggallérjuk alá kötött bunkónyi, divatos nyakkendőcsomóval, később aztán szmokingban is, köztük előbb szinte észrevétlenül, aztán egyre föltünőbbben a Papuska, aki talán nem is volt annyira jó családból való meg annyira gazdag, de azért a szüleinek tisztos, szolid forgalmú textilüzletük volt a gróf Széchenyi téren, amelyet a román uralom alatt, talán véletlenül, de talán valami szándékos gunyorral Stefan cel Mare havaselvi fejedelemtől neveztek el.

Vagy nem is havaselvi volt, hanem moldvai? A lányokban nem sok maradt meg a román elemiben magolt történelemleckéből. Papuska tudniillik nem szívelte a román iskolát, és inkább a magyar könyvek olvasását követelte meg a lányaitól, mondván: Ne feledjétek kicsinyeim, ti magyar zsidók vagytok, és ez az egész trianoni vircsaft meg a kommunista rezsím előbb-utóbb úgyis véget ér, és egész Erdélyország megint visszatér a Szentkorona kebelébe. A Papuska tudniillik a királyhű erdélyi magyar zsidók egyik utolsó bölénye volt, míg élt, és amíg egyre csökkenő meggyőződéssel, de változatlan konoksággal szította magában a reményt. Mert hát a reményt bizony el-elfojtották a tradíciókra fittyet hányó történelmi

idők. Előbb a királypuccs leveretése öfelsége kormányzó tengeragya által, ez az elképesztő és hihetetlen hűtelenség, mely megroppantotta Papuska hitét a hősként tisztelt vitéz nagybányai Horthy Miklósban. Azután a hosszú és meddő várakozás, hogy a király mégis, azután még mindig, hogy majd a trónörökös... Pedig a Papuska igazándiból nem a Habsburg-ház híve volt, hanem a Szentkorona elvének elkötelezett hívője. És igazán nem tehetett arról, hogy az utolsó legitim, megkoronázott magyar király egy Habsburg volt.

A lányok halványan érezték, hogy titkolni, talán még szégyellni is kell, hogy a Papuska nemcsak egyszerűen reakciós, hanem igazi királypárti, „ro-ja-lis-ta”, „le-gi-ti-mis-ta”, ahogy a hetedik osztályos történelemtanár egyik leckéjéből kibetűzték. Őrájuk mint minden velük egykorú gyerekekre vaskosan ráakodott a kor keleteurópai szocialista terminológiája. Azután mindez széjjelolvadt itt Erec Israelben, ahol az iskolákat befejezték, ahol felnőtt életüket kezdték. Már nem volt Papuska, hogy számon kérje tőlük a magyar történelem és irodalom ismeretét. Hanna német és francia bestsellereket olvasott eredetiben, Ildikó pedig, minthogy neki elég volt az ivritet elsajátítani, ugyanezeket fordításban olvasta, meg a helyi nőmagazinnak folytatásos regényeit.

Hol van már? Fannika már a végére ért a tennivalóknak. Nem volt mit csinálnia, és csak most vetett egy pillantást az órára. Hiszen már rég el kellett volna indulniuk! Sőt, már Jeruzsálemben kellene lenniük, és Gálnak nyoma sincs. A fene vinné el! Elkésnek... És ha elkésnek az indulással, akármilyen rövid is az út, Jeruzsálemben kapkodva kell szállást keresniük, a kapkodást pedig súlyos sékelekkel fizethetnek majd. És különben is, mi tart ennyi rengeteg ideig? Hiszen már tegnap megalkudtak mindenben a kölcsönzővel. Nem gond az idegen állampolgárság, na hiszen, még csak az kéne, hogy gond legyen, hiszen belföldiekre nem lehet autókölcsönzőt bázírozni. Gál elég pénzt vitt magával, mielőtt elindult volna, Fannika gondosan ellenőriztette vele: útlevele, pénz, minden rendben volt. De akkor meg miért nincs még itt? Csak nem lett valami baja? Fannikát egy pillanatig torkon szorította valami kellemetlen érzés, valami gonosz előérzet. Leütötték, mert túl sok pénz van nála. Vagy már visszafelé jövet karambolozott. Hiszen egy vadidegen kocsit kell vezetnie, egy vadidegen ország vadidegen fővárosában. Vagy fölrobbantották az utat előtte, vagy éppenséggel a kocsit robbantották föl. Az ember annyi rémtörténetet hall itt erről az intifádáról, mindenféle fanatikus arabokról, akik késsel, utcakövel, Molotov-koktéllal támadnak a járókelőkre, turistákra. Á - gondolta azután Fannika -, a rémtörténetek, a rémálmok szerencsére sosem velünk történnek meg.

Majd jól letolja Gált, állapotodott meg magával, és kissé még mulatott is, hiszen általában a férfi szokta cseszegetni, hogy mindig őrá kell várnia. De bezzeg most, amikor tényleg fontos volna idejében elindulni, amikor múlik is a dolgon valami...

No mindegy, addig is, amíg megjön, kell csinálnia valamit. Fannika letelepedett a lányok hatalmas kerek ebédlőasztalához, amelynek lapját centiméteres páncélüvegből vágták ki, lábait és szerkezetét pedig krómozott csövekből hegesztették. Ez Hanna szigorú és mégis finom, modern ízlésére vallott, de ugyanerre vallottak a szintén krómozott csőszerkezetű, kényelmes ülést kínáló székek is, és ezt a „poszt-bauhausos” stílust folytatták a nappali kerek vázú, valamiképp mégis szögletes ülőkét feszítő, majdnem kagyló alakú, nagyon kényelmes fotelei. Meg a keret nélküli üveg alá paszpartozott akvarellek és színes grafikák, amelyek megnyugtató módon harmonizáltak a csövázás bútorzat kárpitjának világos, vidámrádjú, paszellszín mintáival. Ildikó keze nyomát mutatták viszont a fotelokba és a velük azonos tervezőtől, gyártótól származó, azonos stílusú heverőre könnyű kézzel lerakott fényes, színes huzatú párnák. Meg a hatalmas, vastag, puha, burjánzó tiszta színekből szőtt, buján egymásba olvadó mintákkal lüktető szőnyeg.

Fannika tehát letelepedett a páncélüvegasztalhoz, a tágas ebédlőben, amely jobbkéz felé a világos, modern konyhával, és ahogy ült, vele szemben az egy lépcsőnyivel lejjebb épített nappalival volt egybeépítve, maga elé rakta le a naptárat, amelybe a később, a naplójában majd bővebben kifejtve, kényelmesen és kedélyesen elbeszélve följegyzendő eseményeket vázolta föl rendszeresen. Maga elé tett még néhány képeslevezőlapot, hogy abszolválja mindaddig elmulasztott kötelezettségeit, a magái közé számítván azokat is, amelyeket Gál nem teljesített. Leült, néhány pillanatig hátradőlt a mozdulatát rugalmasan követő széken, nyújtózott egyet, fölemelte a tollat, hogy...

Szeme a vastag zöldes árnyalatú páncélüvegen keresztül végigsiklott a szőnyeg színes, özvívzhullámvázát vagy napkitöréseket formázó mintáján, és eszébe jutott, hogy amikor szokásos szórakozottságával Gál végre észrevette a szőnyeget, hosszú és követhetetlen magyarázatba fogott valami számítógépes festményről vagy ábráról vagy diagrammról, amire ez a szőnyeg emlékeztette, és ami Gál szerint a világegyetem bonyolult mozgásának képletét ábrázolja. Mondta Fannikának az ábra nevét is, de a lány valahol a magyarázat első negyede után elveszítette a fonalat, és akkortól már csak a férfi vastag és érzéki szájának a vonaglását figyelte, látta, és csak valami belső hangra figyelt, ami tagolatlan volt, elnyújtott és mégis ritmusos, olyasmi, mint a kutyák vonítása holdfölkelte után, mint a macskák nászkurrogása.

Hallotta valahonnét a távolból, hogy a férfi beszél, magyaráz, a számítógépek és a művészet összefüggéseiről mond valamit; megesett, olykor-olykor, hogy jobban tudott figyelni, és valami keveset föl is fogott belőle, de most csak a meleg, mély hangra figyelt, amely belülről simogatva végighaladt alteste zegzugos járatain, ünnepi nedvességbe borította szeméremajkait, ez volt a világ gyönyöreinek lávázó zenéje, mély és mégis csengő akkordba fordult, ahogy eltöltötte, amíg valahol a gyomra tájékán elindult egy ujjongó rándulás, amely a combjai között fejeződött be. Fannika szeme elhomályosult, ahogy végigfutott rajta ennek a néhány nappal korábbi élménynek az emléke, nyújtózott, a mellbimbói szinte átszúrták a blúzárt, telt keble szinte fájt a benne feszülő testi vágytól. És akkor, amikor már majdnem a combja közé nyúlt, hogy megszabadítsa magát a követelő feszültségtől, hirtelen valami jeges félelem hullt rá. Gál! Hol van?! Már rég itt kellene lennie!

Nem történt semmi, nem történhetett baj, nem, csak valami közbejött, nincs baj, nem lehet semmi baj, ki tudja, még találkozhatott is valakivel, annyian járnak mostanában erre felé Magyarországról, Pestről, kollégák, művésztársak, barátok, ismerősök, akármilyen távoliak is, és akkor talán leült velük beszélgetni, az idő könnyen elszalad, hiszen a kapcsolatok, a találkozások értékét mindig megemeli, ha nagyon messzi az otthontól fut össze két ember, meg fog jönni, meg kell jönnie most már hamarosan - hadarta szavak nélkül magának Fannika, és már-már sikerült is megnyugtattania magát. A naptárra koncentrált, amely már csaknem betelt sűrűn a rubrikákba rótt, apró betűivel, hiszen már november volt, hatodika, jó isten, már délután, meg kell jönnie, hármát számol és csönget, tízet számol, hatvanat, százat, ezret, megpróbált a képeslevezőlapokra koncentrálni, de aztán szinte akarata ellenére rápillantott az órájára. Ijesztően késő volt, jóval elmúlt kettő, és Gálnak, aki igencsak szerette a hasát, ha másért nem, már csak azért is régen itthon kéne lennie, mert éhes.

Hármát számolt, de Gál nem érkezett meg, előlről kezdte, számolt tízig, de Gál nem érkezett meg, szorosra zárta szemét, megint elkezdte a számolást, erősen fegyelmezte magát, hogy lassan, szótagolva formálja meg a számokat, elszámolt hatvanig, de Gál még mindig nem volt itthon, nem hallatszottak enyhén csoszogó léptei a folyosóról, nem hallatszott a kulcscsörgés, amelyre Fannika várt, újra számolni kezdett, most már félhangosan, hogy a magára parancsolt lassú tempót tartani bírja, egy-ket-tő-három-négy-öt... tíz-tizen-egy-tizen-ket-tő... húsz... harminc... ötven... nyolcvan... Nem tudott figyelni a számolásra, és noha kényszerítette magát

a lassú artikulációra, mindig eltévesztette, hol tart, át-átugrott egy-két számot, makacsul visszalépett, addig, ahol körülbelül elvétette, ki-lenc-ven-öt-ki-lenc-ven-hat-ki-lenc-ven-hét-ki-lenc-ven-nyolc-ki-lenc-ven-ki-lenc-száááááz, száz és Gál még mindig nem jött meg. Mit csinálok, ha valami baj történt, kihez fordulhatok, gondolta Fannika, de nem, nem történhetett semmi baj, Gál okos, óvatos, vigyáz magára, gondolta, de akkor hol van, újra elkezdte a számolást, mikor jönnek haza vajon a lányok, végképp belegabalyodott úgy huszonhárom tájékán, újra elkezdte, megint számolt, erősen koncentrált, hogy lassan haladjon, minden számot végiggondolt előbb, csak aztán mondta ki, szótagolt, ujjával puhán kopogta hozzá a ritmust, most ezerig haladt, és amikor kimondta, Gál még mindig nem volt otthon. Rettenetes. Fölállt. Körüljárt a lakásban. Elővette a retiküljéből a telefonkönyvét, kikereste Manciek számát, fölemelte a kagylót, felidézte, mire tanította Gál: miután a tárcsahangot meghallja, rögtön és egyfolytában hívhatja: nulla-négy, ez Nahariya, aztán a hatjegyű szám, igen, kicsöng, de nem veszi föl senki, lenn vannak a tengerparton, vagy elmentek ebédelni, vagy meglátogattak valakit a városban, vagy elutaztak, talán éppen Jeruzsálembe, volt arról szó, hogy ott is találkozni fognak egymással... Hiába, nincsenek otthon, Fannika nem kérhet tőlük segítséget. Megvolt még nála Hannának a telefonszáma is, de őt ivritül vagy legalábbis angolul kellene a telefonhoz kérnie, és Fannika nem beszélt angolul, ivritül meg pláne nem tudott egy szót sem. Nem merte fölhívni Hannát, nem mert már fölhívni senkit sem, a telefonszámok túlnyomó része Gálnál volt, a táskájában, a lányok édesanyjának a telefonszámát pedig nem találta sehol, hiába kereste a lányok szobájában, nagy rendetlenséget különben sem akart csinálni, hogy néz az ki, hogy feltúrja az egész lakást, pláne, ha ok nélkül. Gálnak meg kell érkeznie.

Nem is vette észre, hogy egy ideje föl-alá járkál a nappaliban. Öntudatlanul keresett, talált egy végigjárható átlót, amelyet nem álltak el bútorok, és hosszú, türelmetlen lépésekkel végigment rajta, egyszer-kétszer, oda-vissza, háromszor, tízszer, százszor, ezerszer, teljesen öntudatlanul, csoda, hogy nem esett át valamin. Csak arra figyelt fel, hogy ólmos fáradtság nyűgözi le, mintha tonnányi súlya lenne a lábának, a válla, háta, nyaka rettenetes eleven fájdalom, hasogató görcs volt. Belerogyott egy székbe. Megint az órájára sandított. Az idő gyűlöletesen lelassult, a mutatók a számlapon mintha el sem mozdultak volna.

Fannika megpróbálta fölidézni a gyerekkorában tanult Miatyánk szövegét, akadozva morzsolta magában az imát, amelyet furcsán idegennek, fantasztikusnak és ide nem illőnek érzett, mégis babonás félelemmel ragaszkodott ahhoz, hogy ne szakadjon meg, mintha ettől függne, megjön-e Gál vagy sem. Gál nem jött. Ólomlábakon, de mégiscsak ment az idő, elmúlt fél három, háromnegyed, elmúlt három óra, már tíz perccel, már tizenkettővel... Már fél négy volt, már háromnegyed négy, már rögtön négy. Gál, Gál, Gál, Gál - Fannika vörös szemmel zokogott a páncélüveg asztallapra dőlve, a szemén nedves fekete foltta mázolódt szét a takarékosan fölönt szemfesték.

Vinnyogva zokogott, hamvas arcbőre vöröslött vörösre sírt szeme fehérje körül, amikor Hanna végre megérkezett. A kórházból hívták föl, a munkahelyén, a Gálnál talált névjegykártyán szereplő telefonszámon.

- Gál nem jött haza! - kiáltotta szinte artikulálatlanul Fannika. Nem is gondolt arra, hogy a másik nem érti meg, amit mond. Hanna kissé törve beszélt magyarul, kimérten, fontolgtatva, lassan ejtette ki a szavakat, bizonytalanságát kimértséggel kompenzálva.

- Gál kórházban van - mondta. Ahogy Fannika hozzá rohant és a vállára dőlt, ahogy átizzott, nedves arcát az arcához szorította, önkéntelenül hátralépett egyet, hogy hibátlanul kikészített arca ne nedvesedjék meg, hogy most is tökéletes kosztümjén ne essék folt, gyűrődés. Aztán, mint aki észbekap, azt a lépést megtette visszafelé is, átölelte a hüppögve, levegő után kap-

kodva síró lányt. - De már jobban van. Néhány nap, és fölkelhet. Nyugodj meg! Ne sírj! Na, ne sírj!

- De hát mi történt vele? Karambolozott?

- Nem tudom egész pontosan. Nem hiszem, hogy karambol, talán inkább rosszul lett.

- A szíve? Biztosan a szíve! Infarktust kapott?

- Nem gondolom, mert azt biztosan megmondták volna...

- Felhívtak téged?

- Igen, nem tudom, hogyan, megtudták a telefonszámomat, talán megvolt Gálnál és megtalálták... De menjünk, a kórház itt van közel.

Fáj. Abbahagyhatom, folytatódik: nincsen alvása pihenése, nagy szív hangtalan dobogása, óriás óra hangtalan ketyegése, elmerült vizek hullámozása: néma és láthatatlan, vak és süket, miután kitessékeltén és eltanácsolva letörölték valakik az ellenállás, az ellenállásom homlokáról a mulandó lehetőségek fölgűrűző ránc hullámait, a semmi semmijeként senki: valakivoltomnak bizonytalan birtokosa, tudatlan tudója - kiszakítottan a méretlen idő körforgásából, teliszívom a tudómet a történelem levegőjével, vérkocsonyatüdőmben a hörgők szárain fűtődő hólyagocskák föl puffadnak, beléjük áramlik a jövő ajkaiból kifűtt indázó idő -, abban a töredékpillanatban, mely a mozdulataim két fele között hézaglik szakadéklik, amelyen át tudatfelvillanások íve villámlobbanása húz pendülő hidat, aztán megint a mennyiségtelen sötét, aztán az éretlen éjszaka megint, de már csak álom, a törzsfejlődés csúcán, az egymásra torló nemzedékek hullámverésében, szétporló csöppjei megannyi Én, Te, Ő, a megsemmisült semmi megannyi valakije, alig kiválva még a kövek és a fű, a halak és a madarak közül, alattam föld, fölöttem ég, körül bejárható közelség-messzeség, ha lépek, a távolság indul velem, ha lépek, velem múlik az idő - - -

[illegible]

Kitagadottan a rögek a vizek a tűz a levegő meg a növények és állatok rendjéből, minden rendből minden valamik semmijeként minden semmik valamije: a senki, senkiségem valamivoltának hunyorgó sejtelmével csupán, a kiolthatatlan öntudat felparázslásával a természet rendjének rendetlensége, káoszának elrendezője: valami megsemmisüléseként még nem valakivé - senkivé lettem, a bonyolult állapotsemmitől még nem különböző, meg sem különböztethető, magamat el sem különítő különbözéssé váltam: majdnem valakivé, senkivé, Énné; bennem ezzel a késéses kínnal, mely a lefejezetten halálos torokfájására emlékeztette, ha tudná valaki, milyen a nyaktól alá lököttek, a bakó pallosa elé szorítottak utolsó érzéklete. Fájfáfáfáfáfáfáfáfáfáfáfáfáfáfáfáfáfáfáfáf. De hát ki tudja, milyen a még eleven nyak fájdalom, miután beléhasít a borotvaéles gyilkoló szerszám és átvágja? Sejt a sejt után szakad, visítva válik ketté testszövettől testszóvet. És fáig és fáig nagyon és fáig veszettül. „Mert még fá-aj...” Fáj

- - -

[illegible]

Hé, te orvos vagy! Maga orvos! Mi bajom van? Jó isten, nem otthon vagyok! Ez nem Magyarország. Ez Izrael!

Na végre, kitepték a torkomból ezt a fájdalmat. Most jobb. Ezek orvosok. Akkor nem halhattam meg. Pedig meghaltam. Emlékszem, rosszul lettem a Disengoffon, szívrohamom volt.

„It wasn't a heart attack.”

Azt mondja ez, aki fölémhajol, hogy nem szívroham volt. Akkor meg mi a franc?

„Are you all right?”

Azt kérdi, jól vagyok-e. Frankón vagyok. Rohadtul fáj a torkom, mint akit lefejeztek, de valami fura véletlen révén nem vesztette el az eszméletét. Itt áll körülöttem egy rakás vadidegen orvos, ápolónő, héberül beszélnek egymáshoz, egy árva szót sem értek abból, amit összekarattyolnak, fogalmam sincs, hol vagyok és miért, és hol vannak, akik tudják rólam, hogy én ki vagyok, és akiket szeretek és akik szeretnek, és hol van Fannika... Jóságos atyaúr isten, mi van Fannikával, meg kéne kérdezni, és hol van Hanna és Ildikó, akik talán szót érthetnének ezekkel, akik idegnek, akik fájdalmat okoznak, akik fájnak... Fáj. Igen, jól vagyok.

„Yes, I'm quite well.” Igen, egész jól vagyok, mondhatni, túrhetően, mondhatni, a körülményekhez képest remekül, csak a torkom fáj, de már az is jobb egy kicsit, mióta kihúzták belőlem ezt a gumicsőre erősített horgot, ilyen lehet a halaknak, amikor kifogják őket a vízből. Sohasem horgászom többet, nem mintha eddig olyan sokat horgásztam volna. Azt meg pláne nem lehet mondani, hogy sok halat fogtam volna. Fogtam halat Ausztráliában, a Korall-tengeren, egyet-kettőt, bérbevett csónakról, bérbevett szereléssel, mélyhűtött csalihalhússal. Olyan halakat fogtam, amilyenekkel csaliztam, tiszta röhej volt és tiszta ráfizetést, mert a kifogott halak értéke jóval kevesebb volt, mint amennyit a szerelésért meg a haldarabokért fizettem, a motorcsónak bérletéről nem is beszélve, de hát az mégiscsak gyönyörű dolog volt, önmagában tökéletesen ártatlan, a horogtól, a damiltól, a többi effélétől tökéletesen független, viszont csak a szenvedéscsinálásért horgásztam, szórakozásból okoztam fájdalmat, kint a szerencsétlen ragadozóhalaknak, függetlenül attól, hogy a ragadozók is megérik a pénzüket, de ők legalább az életükért ragadoznak, még a cápa vadászösztönét is az éhség, az örök és megszüntethetetlen éhség motiválja. Az isten büntetése akkor talán ez az éles fájdalom a torkomban... A szart büntetés, miért pont engem büntet, miért nem a nagy szadistákat, az állatok és emberek igazi kínzóit? Ha ez büntetés, akkor le van szarva az igazságosság, az isteni igazság, le van szarva isten. Jól vagyok, köszönöm, egész jól vagyok, quite well, thank you, basszátok meg.

...